

9
79

779

~~27~~

g.

9. "Акади Туркия" вторая часть г. Казань. 1906 г.

составитель Халиб Абдурахман. аз-Забирри. На турецком языке.

ابتدائیہ دور تہجی صنف یا کہ رشدیہ برنجی
صنفلر ایچون

عقاید ترکی

(قسم ثانی)

مرتبى :

حبیب الرحمن الزیری

ناشر لری :

برادران عبدالولی و محمد علی احمد اللینار خواندہ

اونٹن بک کتب خانہ ایبک پورہ

Дозволено Цензурою. С.-Петербургъ, 7 мая 1905 г.

КАЗАНЬ.

Типо-литографія Императорскаго Университета.

1906.

آر ضیعتان اوغلی نیکی دوسر لہوادیکی

تقسیم ایله ترتیب
پرلوب او شانل
المشدر

صف
ولر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

عملیات و معتقدات :

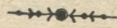
معناسنده اولوب جمعی عملیات کیلور، بنده لرنک قیلغار
ع شریف جهتندن قارالدقده یا ایزگو و ثوابلی بر اش بولو
رگناهنی موجب بر اش بولور، ایزگواش ایچون مثاب ویمان اش
عاقب اولدقلری، ثواب و عقابلرینک درجه لری (معلم العبادات)
نابلرده بیان ایدلگان ایدی.

شرع شریف جهتندن بر اشک قای درجه ده اولدیغنی یعنی مشروعی
غیر مشروعی ایدوکینی، مشروع اولسه احکام اجراسینی، غیر مشروع
اولسه صاقلانو طریقینی اوگرانگان و بیان اینکان علم (علم فقه) دیوب
تسمیه ایدوله در. او قودقکز (معلم العبادات) رساله لری علم فقه دن بر
کیساک در.

اعتقاد: اوشانو معناسنده اولوب شرع ده کوکلنی بر حکم شرعی غا
باغلاودر. دین اسلام و شریعت مطهرده اوشانلماسی هم حلقینه قلبینک
برکتلمه سی لازم اولان شیلر: (امنت بالله، وملائکته و کتبه، ورسله، والیوم
الآخر، والقدر خیره وشره من الله تعالی والبعث بعد الموت) عبارة جلیله سند
بیان ایدلگان نرسه لدرکه بونلر معتقدات دیه تسمیه ایدوله در.

معتقدات غه اعتقاد طريقى وحقلغينه دائر اولغان عقلى و نقلى دليل لرنى
 كورستان و بلدرگان علم نى (علم كلام و علم عقائد) ديه تسميه ايدوله در .
 شول عقائد تركيه رساله لرى علم كلام دن بر كيساك اولوب معتقداتنى
 بيان ايده چكدر .

بو ايكنچى قسمى : بر مقدمه ، آلتى مقام و بر تمهيه تقسيم ايله ترتيب
 ايدلمشدر . مقدمه جىدى فصلغه مقام لر دخی متعدد فصل لرغه آيرلوب او شانلر
 لازم اولغان نرسه لر عقلى و نقلى دليل لر ايله آچق بيان ايدلمشدر .

﴿ مقدمه جىدى فصلده اولوب فصل اول ﴾

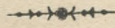
خَلَقْتَ عَالَمًا وَأَنْتَ صَوْرَةُ قِيَامِي

ير كوك و بونلرنك ايكيسى آراسنده بولغان بتون موجودات خلق
 تسميه ايدوله در . شول عالم اول يوق ايكان صوگرده الله تبارك و لر
 قدرتى والوغ حكمتى ايله وجوده كلمشدر . الله تبارك و تعالى خالق و صانع
 بوگا دليل اولان آيات واحاديث شريفه لايعد ولا يحصى اولسه ده بو توغرى
 سورة ق نك ۳۸ نچى آيتى (وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسْنَاهُ مِنْ لُغُوبٍ) ايله اكنفا ايدمز

معناسى : (تحقيق بزخلق قيلدق كوكلرنى و يرنى و آنلرنك آراسنده بولغار
 نرسه لرنى آلتى كونا و توتمادى بزنى بو يارا توده هيج بر مشقت و آريمق) ديمكدر
 و بو عالم فانى يعنى بته چك اولوب آنچق الله تبارك و تعالى حضر نلر يگن
 باقى يعنى مكنكى در . عالمك فانى اولوى سورة قصص نك ۸۸ نچى آيتى

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ (سورة رحمن نك ل ۲ نچى آيتى (كُلُّ
 شَيْءٍ عَلَيْهِمْ فَاِنْ) نص جليل لريله بيان واثبات ايدلمشدر .

عالمده موجود اولان شيلرنك بر قدرسى

كوك ، و كوكده اولان قوياش ، آى ، يولدز ، ياشن بولو ط كى لى .
 ، ويرده اولان طاغ ، طاش ، صو ، اوط ، نى قدر جانوار وبا خصوص
 حيوانات و نباتات كى شيلردر جمله سى بارى تبارك و تعالى حضرتلرينك
 كيتروى ايله بار بولوب و بر وقت بارچه سى بته چكدر . سورة نوح
 آيتدن باشلاب ۲۰ نچى آيتكه قدرلى :

كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا وَجَعَلَ

بَيْنَهُنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا وَاللَّهُ اٰثْبِتْكُمْ مِنْ

الْاَرْضِ نَبَاتًا ثُمَّ يَعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ اِخْرَاجًا وَاللَّهُ

عَلَّ لَكُمْ الْاَرْضَ بِسَاطًا لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سَبِيلًا فِجَاجًا

معناى شريفى : (كورميسزى ؟ نيتاك خلق قيلدى الله تعالى جىدى قات
 و كلرنى قات قات ايدوب ، و قيلدى آينى اول كوكلرده يالطراغوچى ،
 قيلدى قوياشنى چراغ يعنى قارانقولقنى بترگوچى بر نرسه ، والله تعالى

ستردى سزنى يردن بر تورلى اوسترمك ايلان . صوگره سزنى طاغن
 ل برگه قايتارور (يعنى اولب يرگه كوملورسز !) و سزنى بينه چغارور

تورلى چغارو ايلان (يعنى جزا و حساب كوننك) و الله تعالى قيلدى سزنىك

الله تعالی ابلیس نی اوطن خلق قیلمشدر اصل اسمی عزازیل اولوب
 ه غایت تقوی و صوفی وهم عالم اولدیغندن فرشته لر آراسینه قوشلوب
 لمرگه منوب یورور ایدی لکن اوزی فرشته اولماغان فرشته لر نور دن
 قیلنغان لردر .

جنلر نی دخی الله تعالی آدم دن الك خلق قیلمشدر آنلر هم اوطن خلق
 مشلردر سورة حجر ۲۷ نچی آیه (وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلِ مِنْ

السموم) معناسی : (جنلر نی خلق قیلدیق آدم دن الك ، یاندر غوچی
 ملدن) دیمکدر حیوانات و نباتات دخی انسان دن الك یار اتمشدر .
 نلر هم بارچه سی عالم دن صانا لمقده درلر .

خَلَقْتَ آدَمَ = یعنی آدم علیه السلامک یار ادلشی

یر یوزنده انسان دیگان بر خلق بولوب آنلر تورلی اشد و فسق
 مادده هم قان توگوده بولاچقلمی لوح المحفوظه یاز یلغان ایدی . فرشته لر
 نی کوروب آدم بالالرینک یاوز عملده بولاچقلمی اؤلدن اوک بلگانلر
 ایدی . سورة بقره ۳۰ نچی آیه (وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ

فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً) شول زمان که ایتدی ربک فرشته لرگه تحقیق من
 بولدر اچمن یر یوزنده بر خلیفه (قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا

وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ) فرشته لر ایتدی لر یار اناچقسکمی ؟ یرده شوندا ی من نی
 اول بوز قلق قیلور وقان لر توگار (وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ

لَكَ) حالاً که بزلرتسبیح اینهمه زوسنک حمدک ایله شغللنمه زوپا کلیکک ایله افر
 (قَالَ اِنِّیْ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ) الله تعالی ایتدی البته بر

بلهگانلرنی بله من ۳۱ نچی آیه بقره ده: (وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَاءَ كُلَّهَا
 عَرَضَهُمْ عَلٰی الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ اَنْبِئُوْنِیْ بِاَسْمَآءِ هٰٓؤُلَآءِ اِنْ كُنْتُمْ
 صٰدِقِیْنَ) الله تعالی بلدردی آدمگه مخلوقاتنک بارچه سینک اسملر

بونک صوکنده فرشته لرگه کورستدی وایتدی خبر بیرگز بگا شول نرسه
 اسملری ایله اگر سز توغری آیتکوچی بولسا گز! شولوق سورده
 نچی آیه: (قَالُوْا سُبْحٰنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَلْحَكِیْمُ
 الْعَلِیْمُ الْحَكِیْمُ) ایتدی لر فرشته لر بز سنی پاکلایمز بزنگ هیچ

یوق مگر که سز بلدرگان قدرگنه تحقیق سن علیم و حکیم سگ! ۳۲ نچی
 (قَالَ یٰۤاٰدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ فَلَمَّا اَنْبَاَهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ قَالَ
 اَقُلْ لِّكُمْ اِنِّیْ اَعْلَمُ غِیْبَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاَعْلَمُ مَا تُبْدُوْنَ
 وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُوْنَ) الله تعالی ایتدی ای آدم خبر بیر فرشته لر

موجوداتنک اسمی برله قایچان که حضرت آدم خبر بیردی فرشته لرگه آنلرن
 اسملری ایلان الله تعالی ایتدی فرشته لرگه آیتادم می؟ مین سزگه تحقیق
 بلگوچیمن کوکارده ویرده غایب بولغان نرسه لرنی وسز اشکارا وگیز
 نوتقان نرسه لرنی ده بلور من.

شوندان صوڭ فرشته لىر حضرت آدمنىڭ اوزلرىدىن آرتق ايدوكىنى
 واوزلرىنىه استاذ اولدىغىنى آڭلاب ايكده ايتكان سوزلرىنىه اوكنشوب الله
 تعالى گە توبە و تضرع قىلدىلر شوندان صوڭ خدای تعالى آنلرغە آدمگە سجدە
 قىلو بىرلە امر ايتدى آنلر جملەسى خدانىڭ امرىنى توتوب سجدەگە كىنىدىلر
 مگر كە عزازىل سجدە ايتمىدى . بالچىدىن ياراتلغان بىر نرسەگە سجدە ايدىرگە
 خورلانامىن دىدى . وشوندىن صوڭرە الله نىڭ درگاھىدىن قوولوب ابليس ،
 شيطان وملعون اسملىرىلە آنالدى .

سورة حجر ۳۲ نچى آيە: (قَالَ يَا اِبْلِيسُ مَا لَكَ اَلَّا تَكُونَ مَعَ

السَّاجِدِينَ) ايتدى الله تعالى: اى ابليس نى بولدى سىڭا آدمگە سجدە

قىلغۇچىلر ايلە بىرگە بولماڭ؟ (قَالَ لَمْ اَكُنْ لِسَجْدٍ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ

صَلْصَالٍ مِنْ حَمَاءٍ مَسْنُونٍ) ايتدى ابليس بولمادىمىن سجدە قىلغۇچىلردىن

شول آدمگەكە ياراتنىڭ انى قوروب ايسكىلانگان وصاصىغان بالچىدىن
 ديوب . (قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِيمٌ وَاِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ

الْيَوْمِ الدِّينِ ﴿۱۷﴾) ايتدى الله تعالى ابليس كە چق آندان تحقيق

سىن رحىمتىدىن سورلىشىمىش و تحقيق سىنىڭ اوزىڭدەر لغىت قىيامت كونىنە قدرلى

ديوب . شولوق حجر سوره سىنىڭ شوندان صوڭغى آيت لىرىدىن آڭلاشلىق بو

طرىقە: ابليس الله نىڭ درگاھىدىن قوولغاچ الله تعالى دن صوراخان « اى

رىم بىڭا فرصت و ايرىكنلىك بىر قىرلردىن قوبارلاچق كونگە قدرلى ، تاكە بن بىر
 يوزىندە اوزىمنىڭ آزىغلىقىم ايلە زىننەتلاب آدم بالالىرىنى آزدىرىمىن مگر كە سىنىڭ
 عبادىڭغا اخلاص باغلاغانلىرىغىنە قالور » ديوب .

شوندان صوڭ الله تعالى آيتكان اى ابليس سن فرصت بىرامشلىردن بولدىڭ لکن بنم قل لرم ايچون توغرى بر يول باردركه آنلرغه كوچلى بولور ايچون سڭا هيچ يول يوقدر مگرکه سڭا اياروب آرزون بولغانلرينه سن اوستون بولساڭ بولورسڭ وآنلر ايچون جىدى ايشكلى جهنم حاضردر .

ميثاق كوني

حضرت آدمه ايش ايتوب الله تعالى حضرت خواني خلق قىلدى وآنلرنى جنتكه قويدى لکن آنلر جنتده قالماينچه ممنوع بر جيمشنى آشادقلىرىدىن لحكمة الله جنتدن چقارلدىلر چونكه بونلر البته جنتده ابدى قالميه چقلىرى ايدى؛ زيرا آدمنىڭ ير يوزنده خليفه اولاغى وعد قىلنمش ايدى مذكور جيمش واقعهسى جناب حقنىڭ الوغ بر حكمتندن اولدى .

صوڭره آدم ايله هوا هند طرفلرنده تركلك ايتيه باشلاديلر وهر سنده مکه مكرمه اورننىڭ يعنى اليكى كعبه معظمه اورنینه باروب حضرت جبرائيلنىڭ اوگراندىكى روشچه عبادت قىلوب قايتورلار ايدى . شول منوال اوزره بر وقتى حضرت آدم مکه طرفينه عبادت ايچون كلمش ايدى وتيوشلى روشچه عبادتلرون قىلغاج عرفات طاغى آرتنده ياتوب يوقوغه كىتىدى . شول وقتده الله تعالى حضرتلرى حضرت آدمنىڭ نسلندن دىباغه كىلاچك جانلرنىڭ بارچه سىنى قرهسته قىافتنده قىلوب حضرت آدم يانينه يباردى . حضرت آدم يوقوسندن اويغانغاج بونلرنى كوروب بيك عجبسنوب شونده حاضر اولان جبرائيل فرشتهدن (بونلر نىلر؟) ديوب صورادى جبرائيل عليه السلام (سنىڭ ذرىتنىڭ يعنى سنىڭ نسلگدن كىلاچك جانلر) ديوب جواب بىردى وشول وقت الله تعالى مذكور جانلرغه خطاب قىلوب (الست بر بكم) يعنى

(بن سزنىڭ رىيگىز نوگلمى؟) دىدى جانلرهر قايسى (بلى) ديوب جواب بىردى

بیروب اوزلرینک ریبسی وخواجه سی الله تعالی ایدوکن اقرار ایدوب مؤمن اولدیلر . شول کوننی (میثاق کوننی) و بو ایماننی (ایمان خلقی) دیوب آیتلر . شرائط الایمان ده قایچاندن بیرلی مؤمن سن المیثاق دن بیرلی مؤمن من دیگان سوزلرینک اصلی شولدر ابنای آدم نك جمله سی اصل ایمان اوزره یارادلوب دنیاغه کیلدکندن سوگره ینه شول اقرارنک توروب تورمادیقی اوز اخیبارنگه اولمقی معلم العبادات نك انچی قسمنده بیك آچق بیان ایدلدکندن بو توغری ده کتابنی اوزنغه ییارلمدی .

ابنای آدم یا که بنده لر

بنی آدمده حواس ظاهره ، وقوه عقلیه ، قوه شهویه ، قوه غضبیه کبی صفتلر باردرکه ؛ آنلری بیان وایضاح ایدلم : حواس ظاهره بیشر آنلر : سمع ، بصر ، شم ، ذوق ، لمس در . سمع ایشتمک درکه قولاق واسطه سیله اولور ، بصر کورمک درکه کوز واسطه سیله اولور ، شم ایسناب سیزودرکه بورون یاردمیله اولور ، ذوق طاتمق در تل ومی واسطه سیله اولور ، لمس نیمک و برلمک ایله سیزودرکه تکمیل بدنده بولغان تیری واسطه سیله بولور . قوه عقلیه : عقل و فکر قوه سیدرکه بونکله علوم وسعاده یتشوب حقیقت حاله واصل اولنور . ذات بارینک صفات و قدرتی واحداث عالم کبی دنیایه . متعلق وحشر جسمانی کبی آخرته متعلق مسئله لر بارچه سی شول قوه ایله حل قیلنوب بنک نك دنیاوی و اخرای سعادت ن باعث در .

قوه شهویه : نفس آرزوسی قوتی درکه بو ایسه آدم نك یا سعادت ن یا شتاوتن موجب در ؛ زیرا بونک سببلی انسان دائما اوزینک راحتک بولون تلیدر نفس نك راحتی ایچون گناهغه توشوونی ده کورمیدر بعضا الوغ گناهلرنی ده قیلادر کیده کیدک طریق حقدن ده آیرلادر بو وقتک الوغ جزا و عقابقه مستحق بولادر بو ایسه

مطلقاً قوه شهويه سببلى تابلمشدر. اگرده نفسنى باصوب آنك تىلادىكچه يورماينچ
هر وقت بارى تعالى دن قورقوده و طريق حقده اولورسه بو وقت اجر عظيم
ايله مأجور اولوب دنيا هم آخرت سعادتنه يتشور.

قوه غضبيه: آچو قوتى دركه بو يرندك توتلماز ايسه بنك ايچون كللى ضررلى
بر قوه در خصوصاً قوه شهويه ايله برگه جيولسه لر و آنك اوستينه ابليس لعين نك
وسوسه سى ده قوشلسه بو آدم هيچ بر وقت مسعود اولمايه چقدر. چونكه بو كمسه هيچ
بر گناهدن وكشى رنجتودن ظلم و جبردن قورقمايه چقدر بونك ايچوندر كه كورب
كمسه لر نك مظلوم و مجبور اولوب بختسز اولمقى لازم كيلور. ايشته بتون ير يوزند
راحت و سعادت كونارلوب انسانلر نك هيچ مسعود اولمالورى لازم كيلور ايدى
لكن اش اويله توكلدر جناب حقنك رحمت و حكمتى الوغ در بنى آدمنى
ير يوزينه خليفه ايتدكن صوكره آنلرنى بويله طنجسزلق و بختسزلكد
قالدرمايه چغى بيلگوليدر؛ شولوق بنده لر آراسندن خلقى و طبيعتى ايركر
عقللى و تقوى اولغانلرون پيغمبر قىلوب جبرائيل فرشته آرقلى وحى ايا
آنلره طريق حقنى اوكراندى و شول طريقنى باشقه آدملره اوكراتو ايا
آنلرغه امر قىلدى اول پيغمبرلر نك اوكراندىكى و اوكراندىكى طريق حق
(دين و شريعت) ديوب آنالور دين و شريعتنى قبول ايتو (ايمان و اسلام
ديوب ايتلور ايمان و اسلام ايله مشرف بولغان كشىلرنى (مؤمن و مسلمان
ديوب ايتلور.

پيغمبرلر نك حسابى معلوم توكل آنلر نك ايك اوگيسى آدم عليه السلام اولور
ايك آخرگيسى محمد المصطفى صلى الله عليه وسلم در. شول آراده نى قد
پيغمبر كچمش ايسه جمله سى دين و شريعت اوكراتو ايله مشغوا
اولغانلدر. بعض پيغمبرلر نك اوزلرينه مخصوص بر كتاب ييرلوب دير
و شريعتنى شول كتابده يازيلغان روشنچه تعليم ايلامشدر بعضيلرينه مخصوص

كتاب يبارلماينچە اوزىدىن الكده بولغان كتاب ويغىبرنىڭ بيان ايتدىكى شريعت ايله بىنەلرنى تعليم گە مأمور اولمشلردىر. اوزلرىنە مخصوص كتاب كىلگان يىغىبرلرنى (رسول) مخصوص كتابى اولماغانلرنى (نبى) دىوب ايتوله در. بو وجهله هر رسول نبى بولادر اما هر نبى رسول بولمىدر لکن هر قايسىنە ايمان واجب ولازم در. رسول لره كىلگان كتابلر تورات، زبور، انجيل، قرآن در.

سابقده گى انبياء ورسولنىڭ تعليم ايتدىكى طريق حق دن بر قدرسى: عالم حادث وفانى در، عالم نىڭ خالقى آنچق بر وبار الله تعالى در، الله تعالى قديم وباقى اولوب بر وباردر، صفات ووجودى اهل السنة نىڭ اعتقادنچە در، بر يوزنده اولان انسان و جن عبادت ايله مأمور اولوب معصيت وگناھدن طيولمشدرلر. عابدلر ايچون جنت عاصىلر ايچون جهنم حاضر در، هر كىمنىڭ قىلدىغى عملدىن حساب آلناچق وقيامت كونى اولاچقدر. شمدىكى شريعت محمد يەده حرام و ظلم دن صانالغان اشلر اول وقت دخى حرام اولمشدر. ومع هذا يىغىبرلر گە اينانماغان و اوزىنىڭ نفس آرزىقلقندە تورغان فاسق و كافرلر آز اولماشدر يىغىبرلرنى قدر طرشوب و معجزه لر كورسانوب آلنرغە طريق حقنى اوگراتكان بولسە لردە آنلر يىغىبرلر سوزىنى دە ايشتماينچە همان ضلالتدە اولوب حتى يىغىبرلرنىڭ اوزلرىنە الله نى قدر جزا و جفالر كورستان لردر. الله تعالى جمله مزه توفيق و هدايت ويروب طريق حقده ثابت ايلاسە ايدى آمين!

﴿ مقدمه دن فصل ثانى ﴾

دين اسلام و آننىڭ صورة قيامى

يوقاروده بيان ايدىدىكى وجهله بىنەلرنىڭ آراسىدىن الله تعالى برىنى

پیغمبر ایدوب طریق حقندن آیرلغان بنه لرگه احکام شرائع فی یتشدر دیکى
کبی ایك صوگره عرب طائفه سندن محمد صلی الله علیه وسلم فی پیغمبر ورسول
ایدوب کندوسینه قرآن الکریم اسملی کتابنی ارسال ایدوب اوشبو دین
اسلام وشریعت محمدیه ایله دنیانی تزیین و تنویر ایلامشدر .

عیسی علیه السلام نك سمايه آشووندن صوگره آلتی یوز سنه قدر اوتکان
ایدی آدمیلر طریق حقندن آیرلوب آرزغلق و بوز قلق هم پتیرغه طابنو
کبی فنا عادت لرگه باش بیرگانلر ایدی . ایشته بو وقت بر پیغمبر نك کلامسی
بیک لازم ایدی خصوصا بزم پیغمبر مز محمد صلی الله علیه وسلم نك کیلاچکی
اولدنوك تورات ده وانجیلده یازیلغان اولدیغندن مذکور کتابلرنی مطالعه
ایدوچیلر طرفندن شول وقتک محمد صلی الله علیه وسلم فی کوتوله در ایدی .
عربستان ده طائفه عرب نك هیچ بر کتاب دن خبردار اولما یئچه مجوسیت
حالنک یاشامقلرینه بناء مذکور پیغمبر نك آنلر آراسندن کیلمسی منتضای
حکمت و عقل ایردی .

فی الحقیقه : مکه عربلری آراسندن قریش قبیله سی هاشم اوروغندن
سیدنا محمد صلی الله علیه وسلم وجوده کیلوب سن شریفلری قرق غه یتدک
کندوسینه جبرائیل علیه السلام واسطه سیله قرآن الکریم ارسال ایدلوب
دین اسلام تعلیم ایدلمشدر . ایشته دنیانك نوری مکه دن بالقا باشلامشدر .
محمد صلی الله علیه وسلم کندوسی امی یعنی اوقو و یازو بلمدیکی حالک
تعلیم ایتدیکی دین اسلام و شریعت شول قدر توغری و حکمتکه موافق درکه
بونك سایه سنک دنیانك هر گوشه سنک میدان آلمشدر ، بوندن اون اوچ عصر
الکک تعلیم ایدالغان بر دین بو کونده دخی هیچ بر آغرلق بیرماسدای جیکنگل
و آچق در . بونکله مشرف اولان انسان آغرلق کوراچک دگل بلکه بوندن
باشقه وجودی غیر ممکن اولان (?) بر سعاده یتشاچکدر . بناء علیه بو دین
انسان

انسان طرفندن ایجاد ایدلگان بر نرسه بولماينچه آنچق جناب حقن مرسل
بر طریق مستقیم ایدیکی شمس کبی آشکاره در .

ایشته بو دین مبین اسلام و شریعت مطهره بیه مطلق هدایت ربانیه درکه
انکاری غیر ممکن در . اعتقاد سائره اربابی نی قدر خراجات توتوب و میسیونیرلر
(?) ارسال ایدوب کندی دینلرینی تعلیم ایتدردکلری حالده دین اسلام
قدرلی میدان آلدرا آلمایورلر و کندولریدک بوگا دوشنوب دین محمدی
امراض ساریه قیلندن اولوب اوز اوزینه یول آلمقده در دیورلر .

شول اون اوچ عصرده اوچ یوز میلیون انسانه طریق حقنی کورساتگان دین
مبین اسلام میسیونیرلر واسطه سیله تعلیم ایدلمدیکی حالده بو قدر میدان
آلمسیله هدایت ربانیه اولماس ده نه اولور ؟

آسیانک عربستانندان ظهوره کیلان بر دیننک قطعات خمسهدنک هر
کوشه سینه طارالوی هدایت ربانیه اولدیغندن اولماس ده نه دن اولور ؟

دین اسلامنک بناسی: ایمان، بیش وقت نماز، روزه، زکات، حج درکه: بونلر نی
بلو وقیلو مطلق علمگه موقوف در علمسز بونلر اجرا ایدلمزلر دیمک که دین
اسلامنک برنجی نیگزی علم در، علم ایله مبنی اسلام وجوده کیلور .
بر اش اولسونکه آندن بر فائده حاصل اولدیسه دین اسلام ده آنی قیلورغه
مساعده اولماسون ؟ یا که بر اش بولسونکه آندن بر ضرر حاصل بولوردای
ایسه دین اسلام ده آندن طیولغان بولماسون ؟ بو جهته دین مبین اسلامنک
طیغان اشترینک حقیقتینه توشولسه البته آنک بر ضرر باردر مثلا اکل لحم
قنزیر و شرب خمر و غسل قیلماز سلق شریعه مطهره اسلامیه ده حرام و ممنوع
اشلدندر و حالاکه بونلرنک ضرری طب ایله ده مثبت در .

طهارت و نماز دین اسلامنک ارکانندن در اما فی الحقیقه بونلرنک فائده سینه
صحته و سلامتک ایچون اولدیغی یارده مینه توشنگان بر آدم اولورسه ولو

مسلمانده اولماسون هر كوني بيش طهارت آلوب بيش نمازنى ادا
 ايدىچكدر. (?)

ايشته دين اسلام شونڭ كىبى الوغ حكمتلر اوزرينه قورلمشدر. روز
 بختنه كيلورساڭ بنده نفسىنى باصوب فرشتهلر طبيعتى ايله طبيعتلانو
 طاڭدن آخشامه قدر آج توروى ايله فقير ومحتاجلق و آچلقنڭ حالىنى هر
 سنه بالتجر به كوروب صوڭره خدانڭ ييرديكنه تشكر ايدوب محتاجلره ياردملى
 اولوينه سبب بولغان الوغ حكمتلى بر عملدر.

زكات يعنى هر سنه مالنڭ قرقدن برسىنى چغارو وفقيرلره تاراتو چر
 انسانلق دركه بونى آڭلاغان اقوام خصوص جمعيتلر قوروب فقير ومحتاجلر
 اعانهده بولمقده درلر. اما دين اسلامده بو جمعيه زكات واسطه سيله بوندو
 اون اوچ عصر الك قورلمشدر. (۱)

حج ايسه دخى روزه كىبى تجربه در يعنى بنده اسسى بر مملكتكه بارور
 قوتلى قوباش آستنده يالان باش يالان آياق اوستينه دخى كفن كىبى
 بوز اورادىغى حالده طاش قم آراسنده يوروب حج عملرون قىلوب قيام
 كونينڭ بر نمونه سن اوز كوزى ايله كورويدر.

بو دين ميبين اسلامنڭ قانون واحكامى بندهلر ايچون اصلا آغرا
 توگل مطلق اوزلرينڭ فائده لرى ايچوندر حقيقتنه دوشنوب شول طري
 مستقيمده اولان آدملر سعادتنڭ (?) ايڭ يوقارى درجه سينه نائل اولمشلر
 جمله دن برى: اوز بالالرينى قتل ايلان وحشى وتام بدويتد ياشاشال

مجوسى عربارنى نادانلق قارانغولقندن مدنيت نورينه چقارغان آز برزو
 ايچنده بتون دنياغه مشهور وبتون اقوامه اوستون قىلغان شول دين اسلام
 (?) اگرده بو دينده بر آغزلق اولسه ايدى آنلر شونداى آز زمان
 بو قدر مدنيت كه يتشورگه بوشاماسلر ايدى.

(۱) بوكون اشتراكيدن لرننك مينك جان وكوج ايله مشقتلوب حل قىلماغه طرشوب يوردىكلى
 زكات و سطة سيله كوبدن دن حل ايدگان دگلى؟ !

ياكه

ايچون يىرنى توشالمش سىزنىڭ يورمكلىكىڭىز ايچون اول يىردىن كىڭ يول اردە)

سورة لقمان ۱۱ نچى آيە (خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

وَالَّتِي فِي الْأَرْضِ رَوَاسِي أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ

أَنْبَاءٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿۱۰۰﴾

معناى شريفى: (خلىق قىلدى اللہ تەالى كوكلىرى ترا كىسىز كورورسىز

آلارنى وصالدى يىردە زور طاغلىرىنى يىر سىزنىڭ ايله سلكنوب تىرامىز ايچون

وجىدى اول يىردە ھىر بىر حيواندىن . واينىردىك بىز كوكىدىن صوتى بىس

اوستىردىك اول يىردە تورلى اولىلىرىنى) دىمىكىر .

جناب رب العالمين نىڭ بو عالمىنى خلق ايدوچى ايدىكىندە اصلا شك

وشبھە يوقىدىر بو توغرىدە نقلى وعقلى دىلىل لىرنىڭ حسابى يوقىدىر اما شول

عالم نە روشلى خلق قىلىنغان ونى روشدە تورمىقىدە بونىڭ حقىقىتى بىزە معلوم

توكلىرى: مىثلا ياشادىغىمىز يىرنى بعضىلىر تىبىر ايدىلەر صو اوستىندە بالق

اولوب شول بالق نىڭ مىوغيىنە باسقان بىر زور اوگىزنىڭ كوتاروب تىكىگىنە

توروى ايلان ھىركىسىز توروچى بىر نىرسە دىوب . بعضىلىر تىبىر ايدىلەر

بىر زور ويومرى بىر نىرسە بولوب مطلق بىر بوش يىردە ھىچ تراوسىز بولغانى

ھالدىدە آنچىق بىر وبارى تەالى ھىزىرتلىرىنىڭ بىوك قىرتى ايله ايلانوب تورى

تورغان بىر نىرسە دىوب .

اما بىرنىڭ اوگىز اوستىندە بولويىنە وشول سوزنىڭ ھىقلىقىنە اوشانچىلى بىر

دىلىل اولمادىغى كىبى ھىركىندە ويومرى شىكلدە بولوون مانع بىر دىلىل دىخى

يوقىدىر . عقل ايله قارالدىقىدە: بارى نىبارك وتەالى ھىزىرتلىرىنىڭ شونداى زور

بىرنى كوتاروب توروردى قوتلى اوگىز خلق قىلوى آنسىگىنە توگىل شول

وگزنی میو غنده توناردای الوغ بالق خلق قیلوی جناب رب العالمین
لوغ قدرتن کورساتمکده در . و بوگا اوشانمق جناب حقنک قدرت و قوت
اوشانمق در .

اما شولوق زور یرنی اوگز و بالق دن کونارتمیچه بر بوشلق ده هیچ
طاکسز الله تعالی توتا دیوب اعتقاد ایدلسه بو وقتک الله تعالی ننگ قدر
باشرو بولامی ؟ یا که قدرت و قوتینک بیوک و بلند ایدو کینه اعتقادنی ط
آرتدره توشو بولامی ؟ بوننگ ایچون سوره لقمان ۲۷ نچی آیه جلیله سین
تفسیرینی بیان ایله اکتفا ایده مز (وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ
أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ

اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ)

معنای شریفی : (یرده بولغان آغاچلردن بارچه سی قلم و دیگزلر یا گاه
جیدی الوش آرتوب قارا بولوب (بتون انسان و حیوانلر کاتب بولسه لرد
الله ننگ حکمت و کلماتی یعنی الله تعالی ننگ بلگان نرسه لری یازلوب بتماز
درستلکده الله تعالی عزیز و حکیم) در دیمک اولور .

ایمدی نصل اولورده بر ترکی کتابنده هیچ بر دلیل سز یازلغان ، یر
اوگز کونارا ، دیگان سوزگه اوشانلوب عقل و حکمتکه موافق بر سوزنی
قیلنور ، یا که بزم قاصر عقلمزغه توغری کیلگان بر سوز بولسه بو دخ
چن بر سوز دیسوب حکم قیلنور ؟ بوندای توغریده حقیقتنی بلو آنچ
خدای تعالی گه خاص در .

الله تبارک و تعالی ملکرنی یعنی فرشته لرنی نوردن خلق قیامشدر آنل
هم عالم دن صانالمقده در لر .

یاکه بتون دنیاده عرب لر درجه سنه بولغان وحشیتدن عرب لر کبی
مدینته انتقال قیلغان بتونلای باشقه بر هیئت که آلماشغان مسلمانلردن باشقه
بر قوم وامت اولورمی؟

شریعة مطهرة اسلامیه ده کو چلاو و آغرلق یوقلقینه ادله نقلیه ناک بر نیجه سی

سوره بقره ۲ ل ۶ نچی آیه: (لَا اِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرِّشْدُ

مِنَ الْغَيِّ) معناسی: (یوقدر دین اسلام ده کو چلامک تحقیق ظاهر بولدی
توغری یول و آیرلدی حقلقنی یوغالتماقلقندن).

ینه سوره بقره ۲۸۶ نچی آیه: (لَا يَكْفِيُ اللَّهُ نَفْسًا اِلَّا وَسِعَهَا

لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ) معناسی: (الله تعالی هیچ کمنی
کو چلاماس مگر طاقتی قدر ایله بیورور بنده ناک اوزی ایچوندر قیلغان
یاخشیلقلری و اوزی ایچوندر قیلغان پاوز عمللری).

دخی سوره بقره ۱۸۵ نچی آیه ده: (يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا

يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ) معناسی: (الله تعالی امرنک ونهینده بنده لرگه جیگل لکنی
نلار آغرلق وچیتنلکنی نلامز) دیمکدر.

سوره نساء ۲۷ نچی آیه: (يُرِيدُ اللَّهُ اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وِخْلِقَ

الْاِنْسَانَ ضَعِيفًا) یعنی (الله تعالی لطف و مرحمتی سببلی سزگه احکام
شرائعنی آسان ایلامکنی استایدن آنک ایچون انسان ضعیف یارادلدیغندن
طبیعتنه آغر کیلکان اشلرگه چدامیه چقدر).

ينه سورة نساء ۶۴ نچي آية: (وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُوا

أَنْفُسَكُمْ أَوْ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ)

معناي شريفی: (اگر بيز آنلرغه طبيعتلرينه توغرى كيلماگان اوز اولزيريني اولترو ياکه يورط يرلرندن چغو کبی اشلر ايله امر قیلساق ايدک بزم بو امرمزگه اطاعت قيلمازلر ایدی مگر بيک آزيغنه قيلور ایدی).

بس معلوم اولدیکه بو دين مبین اسلامده اصلا طارلق وطبيعتکه آغراق يوقدر يوقسه يعنى آغراق اولورسه نيچک بو قدر تارالور ایدی ?

يوقاروده بيان ايدلدیکي صورته محمد صلى الله عليه وسلم تعليم گ باشلا ديغندن سوگزه ۲۳ سنه بو دنياده ترکک ايدوب سوگزه بو دارفنادن نس کوچمشر شول ۲۳ سنه ظرفنده نيچه ميک آدم اسلام ايله مشرف اولوب کندولرينه صحابه ناملريني آلمشدر. وشول ۲۳ سنه ايچنده قرآن الکرين آيت بايت كيلوب بتمشدر. ورسول الله دن سوگزهده شول قرآن الکرين نيچه ميليون انسانلره طريق حقني کورساتوب يولدز خدمتيني ايفا ايتمشدر. حالا کورساتمکده در اوزندن الکهه كيلگان کتابلرنک احکاميني نسخ ايدوب طريق مستقيم آنچق قرآن الکرينده قالمشدر (?)

مقدمه دن فصل ثالث

اهل السنة والجماعت مذهبنه موافقتنک لزومی

رسول اکرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرينک مسلك و تعليم نماميا آکلاب شول يولده اولغان ذاتلر اهل السنة والجماعت ديوب آنالادر ايدی اهل السنةنک مذهبنه مخالفت اکبر کبائردر. بناء على هذ

آنلره منابعت فرضدر . حتی ایڭ عادی بولغان بر مسئله اعتقادیده مخالفت (بدعة فی الدین) عد ایدلوب رسول اکرم طرفندن بو یولغه کرگانلرنڭ مردودیتی ایله حدیثلر سویلانمشدر .

جمله دن بری: (مَنْ أَحَدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ)

حدیثی درکه معناسی: (برکم بزم دین وهسلکمزدن اولمیان بر شینی احداث ایدرسه اول کمسه (یا که آنڭ احداث قیلدیغی نرسه) مردوددر) دیمک اولور . افندیمز حضرتلرینه ایلروده امتی طرفندن بر طاقم بدعتلر ، صحیح اعتقاده مخالف مذهبلر احداث ایدله چکی وحی الهی ایله معلوم اولدیغندن؛ بو خصوصه اصلا اذن ورضاسی اولمادیغنی بیان ، ودهتجاسرلرینی ضلالته نسبت ایله سوء عاقبتلرینی اعلان بیورمشدر .

ومع هذا اهل سنته مخالف بر طاقم اشلر احداث ایدهچی کمسه لر ظهور ایتمش ایدی لکن آنلردن کیمی شمس کبی آشکاره بر اشنی انکار ایدوچی اولدیغندن؛ کیمی آغزی سویلادیکنی قولاغی ایشتمز کمسه لر جمله سندن اولدیغندن احداث ایتدکلری اشلری میدان آلمادی ایسه ده شول مسئله لر اعتقاد کتابلرینه یازیلوب طلبه علوم عزیز و قتلرینی شول افتراق مسئله لرینه قربان ایلامش اولدقلرندن اهل اسلام علی الخصوص علما اصنافی ملتزمنڭ بویله ضعیف حاله کلدیکینی و آرارلندن حیات اجتماعیه معیشت و رکنلرنڭ کوتارلدیکینی سیزمی قالمشدردر ایشته افتراق مسئله لری بزه بیک آچی بر آفت اولان میراثدرکه الان مدرسه لر مژدن چقما مشدر .

مقدمه دن فصل رابع

ماتریدی ایله اشعری نڭ اختلافلری

ابو منصور ماتریدی حضرتلری ایله ابوالحسن الاشعری حضرتلری علم

عقائده مربوط علم كلام نك بعض تفرداتند اختلاف ايدوب (ماتريديه ، اشعريه) ناملريله ايكي فرقه تشكيل ايتكان بولسه لرده هر ايكيسينك مسلكي ظاهر نصوص غه مخالف و معارض كلمديكندن مذهبلري همان اهل السنة والجماعة اوزره در اصولك و فروعك امام و معتدا به اولان امام اعظم ابوحنيفه حضرتلرينك مسلك و مختاراتينه ماتريدي حضرتلرينك دخي اقوالى بيگراكده موافق اولديغندر فروعك حنفيه مذهبند اولانلر ايچون مشاراليه حضرتلري امام ثاني عدايدلمشدر اهل السنة والجماعة مذهبي اوزره بولغان كهمسهر اعتقادلري توغريسند معذب اولمايه چقلرندن آنلري دخي (فرقه ناجيه) ديوبده تعبير ايدهلر اعتقادلري توغريسند عذابدن قوتلغوجي فرقه ديمك اولور .

فاضل رضاء الدين قاضي نك حضور كرىمانه لرينه شول رساله منك اصل نسخه سني تقديم ايلاديكيمك افتراق مسئلهلري توغريسند شول طريقه يازمش ايدى «فرق ناجيه و فرق ضاله مسئلهلريني وعموما كتابلرده كورلن افتراق مسئلهلريني اعتقاد كتابلرينه يازدرمق دگل ، اگرده المدن كله ايدى يازلانلريني محو ايدردم . اگرده بيوك بر تحقيق و تعميق ايله نظر ايدلسه كورولوركه بوشيلرك سندلري يوقدر . افتراق حديثي خبر واحد بولوب علمي مفيد دگلدر ، حديثدن مرادده نه ايدكى آچيق دگلدر . بو كبي بيوك مطلبه مذكور حديثك سند اولنميه چغى معلوم . (۱) واهل اسلامي بويله فرقهلره تقسيم ايتمك هيچ بر اصل وقاعده يه مبنى دگلدر .

افتراق مسئلهلرينك ظهوري مذكور حديث دگل بلكه عباسي خليفه لرله جاريهلر ايله اشتغال ايدرك كندى حاللريني ستر ايچون خلق آراسيندا بويله شيلر احداث ايدوب كنديلرينك حاللريني خلق كوزندن ياشورور تورمشلردر . عباسي خليفه لرك حاللريني انتقاد ايدهلر ، خلق ايسه اولر آرالرنده بر بريله اوغراشوب عمر اوزدرمشلر . بغدادك هلاكى ده اوشب بدبختلكه سبب اولان اختلافك قربانى اولمشدر .

شمى (لا اله الا الله محمد رسول الله) علمي آستنده بربرمرز ايسه اتفاق واتحاد ايلامك زمانى كلمشدر «

وفقنا الله على تلك النعمة الكبرى ! رضاء الدين .

(۱) مستشرق امتي ثلثا وسبعين فرقه كلها في النار الا واجدة حديثدر .

﴿ مۇقىمەدىن فىسىل خامسى : ﴾

فرقهء ناجيه نىڭ فرودە افتراقى

فرقهء ناجيه اصولده ماترىدىيە واشعريە مۇزەھلر يىنە آيرىلوب ايكى ذاتى امام ايندىكلرى كىبى فرودە يعنى عمل قىلودە واحكام شراعىنى اجراده (حنفيە ، شافعيە ، مالكيە ، حنبليە) ناملىرىلە دورتكە آيرىلوب شول دورت ذاتىدىن بىرىنى كىندولرىنە امام ايدوب شول مۇتەھدىنىڭ تابدىغى يول ايسلە عمل قىلمىقىدە درلر .

﴿ شول دورت امام ومۇتەھدىنى ومۇزەھلرىنى بيان ﴾

حنفيە مۇزەھبىنىڭ اولغانلىرىنىڭ امامى : نىعمان بن ثابت بن زوطى نام ذاتىدىن ، دورت امامنىڭ ايكى الوغسى وعالمىدىن ، بونىڭ مۇزەھبى قالانلىرىنە قاراغاندە حق بولوى آڭلاشلادىر بو ذاتنىڭ كىنەسى ابوحنفيە اولوب بونىڭ اوستىنە يىنە مۇدح ايسلە امام اعظم اسملىرىنى ويرمىشلردىر .

ھىجرىتىدىن ۸۵ نچى سىنەدە كوفە شەھرىدە وجودە كىلوب ۵۱ نچى سىنەدە ۷۵ ياشىدە بەغداد شەھرىدە بو دار قىندان دار بقايە رحلت قىلدى . كىندىسى غايىت عالم وفقىيە اولوب تقوالقى دىنى صونىڭ درجەدە اولمىشدىر ، قىرق يىل يىستوگە آلغان طهارتى ايسلە صلوة فىجرىنى ادا ايلامىشدىر كىچىلىرىنى كىتاب قاراو ويازو ايسلە كىچىرەشدىر . اوتكىنلىكى وعقللىغى دىنى صونىڭ درجەدە اولمىشدىر . اگرده فقەدە امام اولماسە ايدى بو زىركلىگى ايسلە السوغ بىر حكىم اولور ايدى دىيە كىندوسى حقىدە سويلامىشلردىر .

خواجىة كائىنات عليه افضل الصلوة واكمل التحيات ائىدىمىز حضرتلىرى بونىڭ حقىدە شول حدىثلىرىنى سويلامىشدىر : (**اِنَّ اَدَمَ صَفِيَّ اللّٰهِ يَفْتَخِرُ بِى**)

وَأَنَا أَفْتَخِرُ بِرَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي اسْمُهُ نَعْمَانٌ وَكُنِيَّتُهُ أَبُو حَنِيفَةَ

دیوب معناسی: (آدم پیغمبر بنم ایله ماقتانور بن امتمدن بولغان بر ابرو
ایلان ماقتانور من اسمی نعمان بولور کنیه سی ابوحنیفه بولور.

ایکچی حدیث: (إِنَّ جَمِيعَ الْأَنْبِيَاءِ يَفْتَخِرُونَ بِي وَأَنَا أَفْتَخِرُ بِكُمْ)

بَابِي حَنِيفَةً مَنْ أَحَبَهُ فَقَدْ أَحَبَّنِي وَمَنْ أَبْغَضَهُ فَقَدْ أَبْغَضَنِي

معناسی: (درستلکده بارچه پیغمبر لر ماقتانالر بنم ایله بن ابوحنیفه ایلس
ماقتانور من بر کشی ابوحنیفه نی دوست کورسه تحقیق اول کشی بنی دوست
کوردی بر کشی ابوحنیفه گه آچولانسه تحقیق بگا آچولاندی) دیمکدر.

فروعده حنفی مذهبنک اولغانلرنک اصولک امامی ابو منصور ماتریدیدر
ایمدی بزلرنک ایسه اعتقادده مذهبرز اهل السنه والجماعت اولوب امامز
ابو منصور ماتریدیدر. عملده مذهبرز امام اعظم ابوحنیفه مذهبیدر.

شافعیه مذهبنده اولغانلرنک امامی: محمد بن ادریس، بن عباس، بن
عثمان، بن شافع در کتاب الله وحدیث رسولده آرتق عالم و فصیح شاعر و ادیب
فاضل بر ذات اولمشدر؛ هجرتدن ۱۵۱ نچی سنهده توغمش ۲۵۴ نچی
سنهده (۴۱) یاشنده وفات اولمشدر.

مالکیه مذهبنک اولغانلرنک امامی: مالک ابن انس بن ابی عامر المدنی در
عالم فقیه ومحدث یعنی علم حدیثده استاذ بر ذات اولغان ترکیکی مدینه
منورهده اولغان قارتایغان حالندهده رسول الله نی کمال تعظیم نیت خیریه سیله
آطقه بنوب یورماهشدر هجرتدن ۱۷۹ سنه سنهده (۸۱) یاشنده مدینهده
وفات اولمشدر.

حنبلیه مذهبند بولغانلرنک امامی : احمد بن حنبل الشیبانی بغداد شهرند
 هجرتدن ۱۶۴ نچی سنهده توغمش ۲۴۱ نچی سنهده (۷۷) یاشنده وفات
 اولمش بو ذات هم غایت عالم ومحدث اولمشدر ایلی میك دن زیاده
 حدیثنی جامع بر کتاب تصنیف قیلغان بوندن باشقه حفظنده دخی الله نیچه
 میگلر حدیث اولمشدر هر قایوسندن خدا راضی اولغای ایدی آمین بحرمه
 سید المرسلین .

فروعده بو اوچ مذهبده اولغان کیمسه لرنکده اعتقادده مذهبلی اهل
 السنة والجماعة اولوب اماملری ابو الحسن الاشعری حضرتلری در .
 فرقه ناجیه نك فروعده بویله افتراقلرینک سببی : بعض ماده عملیه
 صراحة قرآن کریمده تابولماز ایسه سنت سنیهگه مراجعت ایدلور ، بوگا
 دائر سنت دخی تابولماز ایسه اجماع امتیه عمل ایدلور ، اجماعده بولماسه
 اول وقت صراحة قرآن کریم ایله یا که سنت سنیه ایله ثابت اولغان بر
 اصلغه قیاس ایله عمل ایدلور . بو خصوصده مجتهدین عظام حضرتی تمام
 اجتهاد ایدرکن ظن غالبلری نیه منجر اولورسه کندیلرینه وتقلید ایدوچیلرینه
 شونکله عمل واجب اولمشدر . آرای بشر ایسه مختلفه اولدیغندن طبیعی آنک
 اختلافی حسبیله اجتهادی اولان مسائلده اختلاف امر ضروریدر .
 بو مجتهدین عظام نك اختلافلری ایسه معتقداتک اولمایچه آنجق عملیانده

اولوب اختلاف واجتهادلری تشدید ویا تخفیف دن عبارت اولمغه (اِخْتِلَافُ

مَتْنِ رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ) حدیث شریفی مقتضاسی اوزره عمل ایلامش

ولدیلرندن بونلرنک بویله اشلری عباد حقنده لطف باریدر . بناءً علی
 هذا مجتهدلردن بری اجتهادندک خطا ایتمش اولسه ینه مأجور ومثاب اولور .

بونىڭ ايچون عقاب وعتاب يوقدر . شول قدر باركه خطا ايدرسه يالغ
اجتهاد ثوابنه واصابت ايدرسه هم اجتهاد وهمك اصابت ثوابنه مستحق اولور

اخطار: بوتوغريده ادله شرعيه نى بيان وتفصيل لازم ايسه ده مع
العبادات ده مفصل بيان ايدلمش اولديغندن بونده معلم افندينىڭ اوزى نى
ياڭادن بر كره سويللاوينه وشاكردلردن سؤال ايدوينه طابشروب كچه م

﴿ مقدمه دن فصل سادس : ﴾

حقيقة ايمان واسلام بيانده

ايمان لغنده تصديق، اسلام لغنده انقياد واطاعت معناسنده اولور
بونلرنىڭ آراسنده لغت جهتيله فرق بار ايسه ده لسان شرعه هر ايكيسى
معناده يعنى ظاهرا وباطنا جميع احكام دينيه نى تصديق ايدوب قبول ايتمك
عبارت اولديغى كتاب وسنتله ثابت در . بو جهتله هر مؤمن مسلم وهر مس

مؤمن اولادر جناب حقنىڭ : **(فَاٰخِرُ جَنَامِنۡ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِيۡنَ)**

(فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِيۡنَ) ديمه سيله مؤمن

مسلمنىڭ اتحادى لازم اولادر معناسى : (حضرت لوطنىڭ قريه سندن اد
ايماندىن اولغانلرنى چقاردى آندى يعنى لوطنىڭ قريه سنده اهل اسلام
بر خانه دن باشقهنى تابمادى) ديمكدر .

ايمان ايله اسلامنىڭ لسان شرعه اتحادلرينى افاده ايدىن حديثلر :

امام مسلميننىڭ ابوهريره رضى الله عنه دن روايت ايتدىكى : **(الْاِيْمَانُ**

بِضَعٍ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً اَعْلَاهَا لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ) حديث شريف

(لا)

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) كَلِمَةُ مُنْجِيهِ سَيُنِي شَعْبَ إِيْمَانِكَ اَعْلَاسِ عَدَايِدْلِيكِي،

(بَنِي الْإِسْلَامِ عَلَى خَمْسِ شَهَادَةٍ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) حَدِيثُ

شَرِيْفَنكَ اَرْكَانِ اِسْلَامِدِن قِيْلِنْمَسِي اِيْمَانِ اِيْلَه اِسْلَامِنِكَ اِتْحَادْلَرِيْنِي مُسْتَلْزَمْدِر .

اما بو توغرى ده سورة حجرات نك ۴۱ نجى آيه كريمه سى اولان (قَالَتْ

الْأَعْرَابُ أَمْنَا قُلْ لَمْ تَوْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا) قول شريفيله

ايمان ايله اسلام نك متحد اولماو چيلغى دعوا ايدلمز زيرا بونده اولان اسلام

لفظى نك معنای لغويه سى مراد اولوب اعرابيلرنك مجرد انقياد ظاهرى اوزره

اولدقلىرىنى بيان در . آيه كريمه نك معناسى : (اعرابى ايتدى ايمان كيلتردك

ديوب حبييم سن آنلره اينكل سز ايمان كيلترماديكز بلكه اسلامغه كيلديكز

يعنى قورقوگزدن ظاهرا اولسه ده بزگه اطاعت ايده سز) ديمكدر .

حقيقت ايمان نك تحقيقتك اقول علماء اوچدر كه :

قول اول : (الْإِيْمَانُ التَّصْدِيقُ بِمَا عَلِمَ مَجِيءُ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِ مِنَ الدِّينِ ضُرُورَةً) معناسى : ايمان شولدر كه

پيغمبر صلى الله عليه وسلم نك كيترديكى وامور دينبه دن اولديغى معلوم

اولان نرسه لرى نكذيبيدن برى اولديغى حالك تصديق يعنى حقلو در .

بو قوله بناء حقيقت ايمان تصديق قليبدين عبارت اولوب اقرار وعمل

ايمانندن جزء توگلدرد .

قول ثانى : (تَصْدِيقُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا

جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَالْأَقْرَارُ بِهِ) معناسی: (ایمان شولدرکه رسو

اکرم صلی الله علیه وسلم ننگ الله تعالی جانبندن کیتردیکی و خبر بیردیکر
شیلری قلبیله تصدیق ایدوب ولسانیله اقراردن عبارت در).

بو تعریفه بناءً حقیقت ایمان تصدیق قلبیدن و اقرارنک دخی حقیقت
ایماندن جز ایدوکی آکلاشلادر. اما عمل بو تعریفه قاراغانده حقیقت
ایماندن توکلدر.

قول ثالث: (الْإِيمَانُ مَعْرِفَةٌ بِالْقَلْبِ وَقَوْلٌ بِاللِّسَانِ وَعَمَلٌ

بِالْأَرْكَانِ) یعنی (ایمان قلب برله تصدیق تیل ایله اقرار ارکان ایمان

عملدر). بو تعریفه بناءً اقرار و عمل دخی حقیقت ایماندر جز اولاجغندر
ایمان تزايد و تناقصی قابل اولمقی لازمدر. اما ایماننک تزايد و تناقص

قابل اولمادیقی عقلاً و نقلاً مثبت اولدقندن بو اوچنچی تعریفده ذک
ایدانگان ایماندر مقصود حقیقت ایمان اولمیوب بلکه ایماننک اعمال صالحه

مقارن اولوب دخول ناردن منجی اولمقی در نناک سورة مؤمنون برنجی آیت

قَدْ أَفَاحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ

ایماننک اعمال صالحه مقارن اولدیغی بیان بیورلمشدر.

ایمدی شول اوچ قولنی ینده ده حل ایدوب قایسی صحیح اولدیغنه توشونالر
قول اوآگه بناءً اقرار و عمل ایماندر خارجر بناءً علی هذا تصدیقی لاینند

ولان امور دینیله تصدیق ایدن کیمسه مع القدرة اقرارنی تر
نیلسه ده عند الله مؤمن در لکن عند الناس مؤمن توکلدر وهمان اهل جنتد حقیقت

ایمدی بوننگ عند الناس ده مؤمن اولمقی ایچون همان اقرار شرطدر. اقرار
عند الناس

عند الناس مؤمن اولدیغندن بر مسلمانله ازدواج ووفاتی حالندک جنازه نمازی قیلنمق کبی معاملهٔ اسلامیه دن محروم در .

قول ثانیکه بناءً حقیقه ایمان (قلب برله تصدیق ولسان ایله اقرار) دن عبارت اولدیغندن بر کیمسه اقرارغه قادر ایکان اختیاری ایله اقرارنی ترک ایلاسه بو کیمسه عند الله و عند الناس مؤمن اولماوی لازم کیله در ولو قلبیه مصدق ایسه ده چونکه جزء اولغان اقرارنک انتقاسی کل اولغان حقیقه ایماننک انتقاسینی مستلزمدر .

اما قلبیه تصدیقنی ترک ایدوب لسانیه اقرار ایلاسه بو وقت عند الناس مؤمن اولوب کورلسه ده عند الله مؤمن توگلددر، منافق اولدیغی ایچون، اهل النار (انَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ) نظم جلیلنک مضمونی اوزره اشد عذابله معذب اولاچقدر .

امام اعظم ابوحنیفه حضرتلری ایماننی (اِقْرَارٌ بِاللِّسَانِ وَتَصَدِيقٌ

بِالْجَنَانِ) دیه تعریف ایدوب عملنک حقیقه ایمانن جزء اولما دیغینی سویلامشدر . بونک تعریفنه بناءً اقرارنک ایمانن جزء اولمقی لازم کلسه ده شمس الاثمه حضرتلری دیمشدر ایماننک رکنی ایکی (اقرار باللسان و تصدیق بالجنان) یعنی تل برله اقرار و قلب برله تصدیق در ، لکن قلب برله تصدیق رکن اصلی اولوب هیچ بر وجهله ترک ایدلمز و بونک خلافنه آلماشنو کفرلک در نیندای وجه ایله بولسه ده (؟) .

اما لسان ایله اقرار آنچق حال اختیارده رکن در ، حال اضطرارده ایسه یعنی عندر حقیقی و شرعی وقوعنک ترک ایدلوی جائزدر بناءً علی هذا اکراه و اجبار سببیه اقراری خلافنه آلماشنسه ده قلبی مطمئن بالایمان اولورسه کفرلکن صانالمیدر .

اصولده امام ثانی اولغان شیخ ابومنصور ماتریدی حضرتلرینک اختیار
ایتدیکی ونصوص قرآنیهنگ مفادی دخی شولدر یعنی عمل و اقرارنک حقیقه
ایماندن جزء اصلی اولماویدر.

جناب رب العالمین نك (وَقَلْبُهُ مَطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ) دیوب ایمان

واطمینانی قلبکه اسناد بیورمقی ، وافندیمز حضرتلرینک (اللَّهُمَّ ثَبِّتْ

قَلْبِي عَلَى دِينِكَ) دیوب قلب شریفلرینک امر دین واحکام مبین اوزر

ثابت اولمقنی استرحام ایدوی حقیقه ایماننک تصدیق قلبیدن عبارت
بولوون افاده ایددر.

ودخی اصحاب کرام حضراتینه تعلیم وجهسیله جبرائیل علیه السلام رسو

اکرم حضرتلردن حقیقه ایمان نی دیوب سؤال ایلادیکنده (أَنْ تُوَمِّرَ

بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكِتَابِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدْرِ خَيْرٍ

وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى) دیوب جواب بیروب عمل و اقراردن سکور

ایلادیکنده جبرائیل علیه السلام شول دیدکلرکنی اشلاسام بن حق مؤه

اولورمنمی؟ دیه ینه برسؤال قیلغاچ رسول اکرم نعم دیه جواب بیرهشدر

وبونده دخی رسول اکرم عمل و اقراردن سکوت ایله تصدیق قل

معناسنک بولغان ایمان لفظی اوزره حصر قیلمقی حقیقه ایماننک آنچق تصدیق

قلبیدن عبارت اولمسنه برهان قاطعدر.

ایمدی مذهب حنفی واصول ماتریدی اوزره حقیقه ایمان تصدیق

بالقلب اولوب اقرار باللسان ایسه حال اختیارده رکن وحال اضطرار

امر

امر تبعی در . اما عمل ایسه اصلاً ایمانندن جزء توکل و ایمان دخی تزیاید و تناقصنی قابل توکلدر .

عمل نكٔ ایمانندن جزء اولوی فرض ایدالگاندن ابنای آدم ایسه بحسب البشریة عملده قصور ایتماوی غیر ممکن اولدیغندن بالعموم اهل ایماننكٔ دائره ایمانندن خروجی لازم کیلهدر بو وقت حقیقت ایمان کماله فالاحققدر . بناء علی هذا بو اش عقلاًده باطلدر .

درست مذهب حنفی ده بعض بر عمل حکم ایمانی موجبدر مثلاً بر غیر مسلم جماعت ایله سنت طریقیچه نماز قیاسه یا که اهل ایمانله صورت مشروعهده حج ایلاسه ایمانیه حکم اولنور و بالعکس بر مسلم کنندی اختیار یله کفاره مخصوص زنارنی باغلاسه یا که مخلوقاته عبادت قصد یله سجده ایلاسه کفری ایله حکم ایدلور . بو ایسه شروط صحه ایمانک بیان ایدوله چکدر .

﴿ مقدمه دن فصل سابع ﴾

شروط صحه ایمان

ایمان اوزره دوام و ثبات برنجی شرطلردندر بر انسان ایماننده جازم اولمیوبک بر زمان صورتده کفره نیت قیلسه فی الحال مؤمن توکلدر زیرا سوره مائده ۶ نجی آیهده (وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ) کلمشدر معناسی : (ایمانندن طانغان کیمسه نكٔ تحقیق قیلغان عمللری یوقغه چقدی) دیمکدر . ودخی مسلمان کیمسه ایمان مسئله لرندن جزم ایله حکم ایتمکدر بر مسئلهده شك و شبهه ایدرسه ایمانی صحیح توکلدر فی الحال ازاله سی لازمدر . دین اسلام حق ایسه ایمان ایتدم والا ایتمادم دیمک ایماننی مانعدر . ودخی اعتقادنی اهل السنة و الجماعتکه موافق و مطابق ایلامکدر . زیرا

خلافی اولان اعتقادی كفره بادی اولورسه کافر اولور، اگر فستقه بادی اولورسه فاسق اولور.

ودخی بنده اللهدن قورقو ايله رجا آراسنده بولمق ایماننڭ صحتینڭ شرطلرندر، زیرا اللهنڭ رحمتندن امید کيسمک یا که عذابندن امین اولوب گناه و عصیانه مداومت قیلیق ایمانی مانعدر و نناکه که قرآن الکریم ده (الایپاس

مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ) یعنی اللهنڭ رحمتندن امید

کيسمز مگر کافر قومی، دخی (فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ)

یعنی اللهنڭ مکر و عذابندن امین اولماس مگر خاسرین قومیگنه معنالرنده نص جلیلر کیلشددر، ایمان ايله متصف اولان کيسه بن حقا مؤمن من ديمک تيوشلیدر. انشاء الله بن مؤمن من ديمک درست توگلددر.

تنبیه: ایماننڭ تحقیقی، استدلالی، و تقلیدی ديمکله اوچکه آیرلرلی معلم العبادات قسم اولده بیان ایدلگان ایدی ایدی بو توغریده مقلدنڭ ایمانی صحیح اولوب اولمديغنی آڭلاتو ايله اکتفا ایدمز، شیخ ابو الحسن الاشعری وقاضی ابوبکر باقلانی وامام الحرمین عندنک نظر صحیح واستدلالغه اهل اولماغان مقلدنڭ ایمانی صحیح اولوب اهل اولغانلرنڭ ايسه صحیح توگل بلکه نظر واستدلاللری لازمدر. (?)

دين مبین اسلام ده دخی مؤمن به یعنی آنڭ اوزرينه ایمان ایدلمسی و ایماننڭ شرطلری و ذاتلری اولان شیلر آلتی درکه آنلر:

(أَنْ تُوْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَأْتَهُ وَكُتِبَ وَرَسُولُهُ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْقَدْرِ

خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى) در معناسی: (ایمان کيترما کلیکڭ الله

تعالی گه

تعالی گه و آنک فرشته لرینه هم کتاب لرینه و آنک رسول لرینه و آخرت کونینه هم تقدیرنک ایزگوسی و یمانی الله تعالی دن بولو چیلقنه) دیمکدر .
بس بو آلتی تورلی شیگه ایمان و اعتقاد و آنلرنی تصدیق طریق آلتی مقامگه بولنوب بیان ایدوله چکدر انشاء الله الرحمن !

✽ مقام اوّل ✽

أَمْنٌ بِاللَّهِ

معناسی : (الله تعالی گه ایمان کیتردم) دیمکدر بو مقام مقدمه کبی دخی جیدی فصلغه آیرلمشدر .

✽ فصل اوّل ✽

ماهیت و حقیقتنک انقسامی بیاننده

حقیقت و ماهیت اوچ قسمدرکه : آنلر واجب الوجود ، ممتنع الوجود ، ممکن الوجوددر .

واجب الوجود : بر شینک وجودی مقتضای ذاتی اولوب (?) وجودنده باشقه بر مؤثرگه محتاج اولماز ایسه بو واجب الوجود و واجب لذاته دیوب نسبیله ایدوله در ، بارلغینک اوّل و آخری یوق اولادر ، فناسی محالدر ، بو ایسه آنجق الله تعالی حضرتلرینه منحصردر .

ممتنع الوجود : عدمی مقتضای ذاتی اولوب وجودی محالدر و هر وقت بولمایه چقدر ، الله تعالی نک شریکی اولمدیغی کبی در و بر آنک محل واحده اجتماع الضدین نک حصولی محال اولمقی کبی در . و قدرت الهیه دخی بوگا تعلق ایلاماس بناء علی هذا جناب حق کندوسی کبی دیگر بر الله یارانمقی و عالم نک دخی قدیم الوجود اولمسی محالدر ، چونکه عالم جناب حقنک صنع و قدرتیله وجوده کیلمشدر .

ممکن الوجود: عدمی ده، وجودی ده مقتضای ذاتی اولمیوب وجود وعدمی
وی اولور، هر ایکسینده بر مؤثرگه محتاج اولور، عالم وبتون موجودات
نیات دن سانالمقده در هر قایوسی اول معدوم اولوب جناب حقنک تأثیرله
وده کلمشلردر هکذا جناب حقنک قدرتیله جمله سینک معدوم بولوی ممکندر.
ممکناتنی دخی بو طریقته اوچکه تقسیم ممکن: بری مخلوق موجود اولغان
لردرکه یرکوک وما فیها کبی لر، بری وجوده کیلوی درکار اولان شیلردرکه
نه ناک آدمدن تولدی، اورلقنی ساچکاج تیشلوب چغوب ینه اورلق
وی کبیلدر.

وبری دخی وجودی ممکن در لکن جناب حق مراد وخلق ایلامدیکندن
بوده کیلمايه چک شیلردر بونلره الله تعالی ناک قدرتی تعلق ایدوی اصلا
ل توکلدر الله قادردر.

مثلاً الله تعالی ناک بر دریانی خوش ایسلی بر نرسه گه آلماشدروی
یچنده یا قوت زبرجد وانجو بالقلر خلق قیلوی، واوزرنه آلتون وکوموش
مه لر یورتوی، ودها نیجه میک کوکلر ویرلر والله نی قدر جنت وجهنملر
ق ایدوی ممکندر وهر قایوسینه خدانک قدرتی یتهدر.

موجوداتنی دخی بو طریقته ایکیگه تقسیم ممکن: بری جوهر فردوبری اجسام در
جوهر فرد: بالذات قائم اولوب اوزونلق، کیئلک، ویوکلک کبی
مفتلرنی غیر قابل اولغان نرسه لردر.

اجسام: دید کمز طول، عرض، عمق اوزره قسمتنی قابل اولغان شیلردر (?)
اجسام دخی ایکیگه بولنه در بو طریقته: سهولتله تشکلات مختلفه وصورن
تنوعنی قابل ایسه بونی (جسم لطیف) دیورلر، غیر قابل ایسه بونی
جسم کثیف) دیورلر.

جسم لطیف دخی بو طریقته تقسیم ایدوله در: بو جسم ذی روح (جانلی)
یا توکل؛

یا توگل؛ ذی روح اولماز ایسه هوادر. اگرده ذی روح بولسه آنارده (قوه شهویه) اولور یا یوق اولماز ایسه (ملائکة) دیورلر اگرده اولور ایسه جن دیورلر.

جسم کثیف ذخی بو طریقه تقسیم ایدوله در: بو جسم هم یا (ذی روح) یا توگل ذی روح اولماسه یا (نامی = اوسکوچی) یا توگل نامی اولماز ایسه جماد دیورلر طاغ و طاشلر کبی.

نامی اولورسه نباتات دیورلر آغاچلر و اولنلر کبی. اگرده جسم کثیف ذی روح و نامی بولسه بونی حیوان دیورلر، حیوان ذخی عاقل و متفکر ایسه بونی (انسان) دیورلر، عاقل و متفکر اولماسه بونی (بهایم وانعام) دیورلر (?). موجودات ننگ ذخی بوندن باشقه، اعیان و اعراض، خط و سطح، کبی نسلره انقسامی باردر که آنلری بوندن بیان ایله کتاب تطویل ایدلمدی.

بس معلوم اولسونکه الله تعالی بونلرننگ هیچ برسيله و صفلانماز یعنی الله تعالی جوهر توگل، عرض توگل، و ذخی جسم ده توگلدر، آنچق واجب الوجود بر ذات در.

﴿ مقام اولدن فصل ثانی ﴾

معرفت باری بیاننده

مذهب حنفی و اصول ماتریدی اوزره هر مکلف که لازم اولان اشلرننگ ایکن برنجی سی بقدر الطاقه البشریه جناب رب العالمین ننگ صفات کمالیه ایله متصف و نواقصدن منزله واجب الوجود بر ذات اولدغینه توشنو و تصدیق قیلور، زیرا جمیع اوامرننگ وجوبی و نواهی ننگ حرمتی آنچق معرفت مذکورهننگ فرعیسیدر (?).

ایمدی معلوم اولسونکه الله تعالی باردر و بردر نظیری و شریکی یوقدر .
الله تعالی نڭ وجودینه دلیل قاطع و برهان ساطع عالمدر چونکه عالم
ممکنات دن در بس هر ممکنات نڭ وجودی آنچق بر خالق و مؤثرگه موقوفدر
ایشته عالم نڭ مؤثر و خالق الله تعالی در بوگا دائر ادله نقلیه :

سوره ابراهیم ۱۰ نجی آیه (**أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ**

وَالْأَرْضِ) معنای شریفی: (الله تعالی نڭ بارلقینه می شک ایدسز؟ کوکلرنی

یرلرنی یاراتقوچی اول الله تعالی) در . سوره لقمان ل ۲ نجی آیه (**وَلَمَّا**

سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ) معناسی:

اگر سن سوراساڭ یر و کوکنی یاراتقوچی کمدردیوب آنلر البته ایتورلر
الله دیوب) دیمکدر .

بس یر کوکنڭ و ما فیهانڭ وجودی هر قایوسینڭ طرز عجیب

اسلوب غریب اوزره ایجاد و اختراع ایدلوی فصول اربعه نڭ کیچ

کوندرنڭ حصولی جمله سی ارباب عقول و اصحاب ادراک ایچون جناب

ق نڭ وجودینه و جمیع صفات کمالیه ایله متصف اولوب هر تورلی نقایصدن

نزه اولوینه دلیل و برهاندر و شونلرنی افاده ایدن (**إِن فِي خَلْقِ**

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِأُولِي

الْبَابِ) ال عمران ۱۹۰ نجی آیه نڭ معناسی بو طریقه در:

(درستلکده)

(درستلکده بویر وکونکنگ یارادلشنه کیچه وکوندزلرنک مختلف اولدقلری حاله کیلوب کیتملکرنده الوغ علامت ودلائل باردر) دیمکدر .

بس عقول ارباینه بوندنده الوغ بر دلیل یوقدر آکلاغان کسمهیه بونلر یبارلک علامتلردن در بناء علی هذا شول آیه شریف نزول ایلادکه فخر موجودات علیه افضل الصلوات واکمل التحیات افندیمز حضرتلری

(وَيْلٌ لِّمَنْ لَّا كَهَا بَيْنَ لِحْيَيْهِ وَلَمْ يَتَفَكَّرْ فِيهَا) بیوروب نظر

صیحیحنی ترک ایدوچی کسمه لر حقنه انذار و اخافه بیورمشدر . معنای حدیث شریف بویله در : (عذاب الیم وهلاک دائم شول کسمهیه که شول آیه جلیلهنی ایکی چیکه سی آراسنده چاینار یعنی تلاوت ایدر لکن برهان قاطع ودلیل ساطع اولدیغنی تفکر ایلامس) دیمکدر .

ایمدی بو دیدکلرمزدن آکلاشلدیکه الله تعالی باردر ، بارلقنده شک وشبهه یوقدر . کله لم برلکینه : اوچ توحید ایله الله تعالی توحید ایدوله در : بری خالقیهده بری معبودیهده وبری وجوب الوجودده در .

وجوب الوجودده : یعنی بارلقی ذاتندن اولوده الله تعالی بردر شریکی یوقدر دلیل قل هو الله احد سوره سی .

معبودیهده : یعنی قللق قیلنمش اولوده دخی بردر دلیل : (وَالْهَكْمُ لِلَّهِ

وَاحِدٍ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) آیه کریمه سی .

خالقیهده : یعنی موجوداتنی یاراتمق شریکی یوقدر دلیل : سوره صفات ۹۶نجی آیه (وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ) ، (هَلْ مِنْ خَالِقٍ

غَيْرِ اللَّهِ) وسوره نحل ۱۷نجی آیه (أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ)

دخى (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ) آية لری آچف دلیلدر .

ودخى انبیاء سوره سنده ۲۲ نجی آیه (لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ

مَعْسَدَتًا) معناسی: (اگرده بو کوك ايله یرده ایکنجی بر خالق و مؤثر اولسه

ایدی «مگر الله غنه» البته آنلر قائم اولمسلر یعنی بوزلورلر ایدی) دیمکدر .

بو آیه جلیله نك مدلولی دلیل عقلی ده بولادر شول وجهله درکه: بردن

یاده الله نك امکانی فرض اولنسه بری استدیکی شینگ آخری خلافینی

سته مکه بینلرنك تمنع ممکن اولور شول صورتله که: هر ایکاوینك مرادی

ناصل بولور یا یوق مرادلری حاصل بولسه اجتماع ضدین لازم بوله بو ایسه

عالمدر، مرادلری حاصل بولماسه عاجز بولولری لازم بو وقت تأثیر تام ايله

مؤثر اولمدق لری دعواى الوهیتی دخى مانعدر .

اگرده بر یسینك گنه مرادی حاصل بولسه آخرینك عجزی لازم اوله ، الله غنه

عجز دخى محال بس بو محال لرنی مستلزم بولغان تعدد الهده محال اولوب جناب

مقدن باشقه هیچ بر خالق و مؤثر یوقدر، جمیع کائنات خلق و ایجاد

بوتندن آنچق جناب حقه مستنددرلر .

﴿ مقام اولدن فصل ثالث ﴾

اثبات صفات الواجب تعالی

الله تعالی گه صفات واسم لری بولوغه دلیل سوره اعراف ۱۸۵ نجی آیه

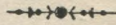
وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا) معناسی: (الله تعالی ایچور

ولغوچینر کورکام بولغان اسم لری بسن الله تعالی نی شونلر ايله آتاگز) دیمکدر .

ماهیت

ماھىت كىي الله تعالى نىڭ صفتلىرى دخى يا واجب الوجود اولور ، يا ممتنع الوجود اولور ياكە ممكن الوجود اولور .

واجب الوجود اولان صفتلرنىڭ الله تعالى دە اولمى ، ممتنع الوجود اولان صفتلرنىڭ الله تعالى دە اولماوى واجب در ، ممكن الوجود اولغان صفتلرنىڭ بولوى دە بولماويدە جائزدر . ايمدى شول اوج بىخنى بيان وايضاح قيلەلم :

﴿ مقام اول دن فصل رابع ﴾

واجب الوجود اولان صفات بارى بيانندە ياكە بىخ اول

جناب رب العالمين نىڭ واجب الوجود اولان صفتلىرى ايكى قسمدر كە : بىرى مفهومندە سلب وازالە معتبر اولديغىندىن (صفات سلبىيە) ديولور آنلر بشدر كە : قدم ، بقاء ، وحدانيت ، مخالفت للحوادث ، قيام بنفسه در .

ايكنچى سى : مفهومندە جناب حقە ثبوت اىرى معتبر اولديغىندىن (صفات ثبوتىيە) ديولور كە آنلر سىكزدر : حيات ، علم ، قدرت ، ارادە ، سمع ، بصر ، لام ، تكوين در ، ايمدى شول ايكى تورلى صفت ايكى قسم گە آيرلوب بيان قيلنادر .

﴿ قسم اول ﴾

صفات سلبىيە بيانندە

(قدم) يعنى بارلغىنىڭ اولى يوق بولمىق دىمىك در ، بو صفت ايله الله تعالى (قدیم) ديوب تسميه قيلنادر ، بارلغىنىڭ اولى يوق ايدوكنە دليل حديد سورەسى ۳ نچى آية (هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ) در كە معناسى : (اول و آخر شول الله تعالى در) دىمىك اولور .

(بقاء) بارلغىنىڭ آخرى يوق بولمىق دىمىك در كە بونىڭ سببلى الله تعالى نى

(فی) دیوب تسمیه قیلالر، باقی بولوینه دلیل سوره قصص (كُلُّ شَيْءٍ

لَكَ إِلَّا وَجْهًا) ۸۸ نچی آیه کریمه درکه: (هر شی بته چک آنچق الله

گنه قالاچق) معناسنده در.

(وحدانیت) الله تعالی ذاتنک وصفاتنک و جمیع افعالنک برگنه بولمق درکه

تک سبیلی الله تعالی نی (واحد) دیوب آیتلر دلیل لری یوقاروده کیچدی.

(مخالفت للحوادث) الله تعالی نك كائناتدن هیچ شیکه مشابه اولماویدرکه

صفتله متصف اولدیغی ایچون الله تعالی نی (مخالف للحوادث) دیوب آیتلر.

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ) آیه جلیله سیدر.

(قیام بنفسه) یعنی الله تعالی ذاتنک وصفاتنک و افعالنک کیمسه گه محتاج

مماق و محله دخی محتاج اولمامق در، بناءً علی هذا الله تعالی زماندن و آلتی

ندن (?) منزهدر. جناب حقنک بو صفتله اتصافی ایچون (قائم بنفسه)

رب تسمیه ایدهمز.

قسم ثانی

صفات ثبوتیه بیاننده در

(حیات) یعنی الله تعالی نك ترك بولویدرکه بونك ایچون الله تعالی

(دیوب تسمیه قیلنادر، حیات ذات باری ایله قائمه بر صفت درکه جناب

نك علم، قدرت، اراده، سمع، بصر، کلام و تکوین صفتلریله اتصافی

یحیی ایدر؛ چونکه بو صفتلریله اتصافنک صحتی جناب حقنک حیات صفتیله

ماقانه متوقفدر. ایمدی صفات مذکورہ ایله اتصافی نك وجوبی صفت

حیات

حیات ایله متصف اولونی مستلزمدر . (هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ) آیه جلیله سی
دلیل نقلیدر .

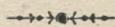
(علم) یعنی الله تعالی ناک بلمکی در بوناک ایچون درکه جناب حقنی
(عالم) دیوب تسمیه ایدمز . علم ذات باریله قائمه بر صفة قدیمه درکه ، کیراک
کلی ، کیراکسه جزئی ، کیراک واجب و کیراک ممتنع نرسه اولسون جمله سی
انکشاف تامیله منکشف اولوب جناب حقنک علمندن هیچ بر وجهله خارج
اولماز لر . دلیل نقلی (وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) آیه کریمه سیدر .

(قدرت) یعنی الله تعالی ناک کوچی یتمک در بو سببله (قادر) دیوب
تسمیه قیلنهدر بو دخی بر صفات قدیمه درکه بو صفتله الله تعالی جمیع
ممکنات نی ایجاد و اعدامغه قادردر . دلیل نقلی (وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ) آیه کریمه سیدر .

(ارادة) یعنی الله تعالی ناک تلامکی در بو جهتله الله تعالی (مرید)
یعنی تلاگوچیدر ، بو دخی ذات باریله قائمه بر صفت قدیمه درکه دلیل
نقلی (فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ) آیه کریمه سیدر معناسی : (الله تعالی هر تلاگان
نرسه سینی قیلغوچی) دیمکدر .

(سمع) یعنی الله تعالی ناک ایشتمکی درکه بو دخی بر صفة قدیمه درکه
بو جهتله جناب حقنی (سمیع) یعنی ایشتمکوجی دیوب تسمیه ایدمز (أَنَّهُ
هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) نص جلیلی ایله بو صفت بیان و اثبات ایدلمشدر .

رَحِيمٌ، قَهَّارٌ، غَفُورٌ، مُجِيبٌ، تَوَّابٌ، هَادِي اسْمَ بَدْرِكِه
 (جمله سينگ معنلاريني ايتمك و دليللاريني كورستمك معلم افنديلرنىڭ
 وظيفه سيدر).

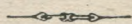
﴿ مقام اولدن فصل خامس ﴾

جناب الله حقنده ممتنع الوجود اولان صفتلر بياننده
 ياكه بحث ثانى

عقلا اجتماع ضدین محال اولدیغندن عموما صفات واجبه نىڭ ضدلری
 جناب الله ده بولو محال و ممتنع ایدو کینه اجتماع ضدین نىڭ امتناعی دلیل
 وبرهان قاطع در.

بس قدم، بقاء و حدانیت، قیام بنفسه، مخالفت للحوادث نىڭ ضدلری
 اولغان حدوث، فنا، تعدد، محلگه و غیر نىڭ یاردمنه احتیاج، و حوادث که
 مماثلت جناب الله حقنده ممتنع و محال اشلردن و صفتلردندر.

اوشنداق حیات، علم، قدرت، ارادة، سمع، بصر، كلام، تکوین،
 صفتلرینىڭ ضدلری بولغان: موت، جهل، عجز، کره، صاغرلق، صوقرلق،
 سوزسزلك، قدرتسزلك صفتلری الله تعالى حقنده محال و غیر ممکن اشلردندر،
 بناءً على هذا بوصفتلر جناب الله حقندك ممتنع الوجود ديوب تعبير ايدوله در.

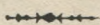

﴿ مقام اولدن فصل سادس ﴾

جناب الله حقنده ممکن الوجود و جائز اولان صفتلر بياننده
 ياكه بحث ثالث

وجود و عدمی مقتضای ذاتی اولماينچه هر ايکيسی مساوی اولغان هر

ممكنى اشلمك ياكه ترك ايتمك جناب الله حقنك جائزدر مثلا (اعطا) بيرمك
 (احيا) ترك قيلمق (اماته) اولترمك كى اشلرنك ضدلى بولغان بيرمك
 ترك قيلماق واولترمك كى صفتلر ايله ده الله تعالى نك اتصافى جائزدر و بو
 كى اشلرنى (صفات فعليه) ديوب ده آيتلر .

﴿ مقام اولدن فصل سابع ﴾

مقام اولگه دائر عقائد اهل السنة نى اجمالا بيان

(جناب حقنى آخرنك كورمك عقلا ونقلا واجب و جائزدر) شول وجهله دركه :
 الله تعالى موجوددر هر موجود قابل رؤيتدر اويله ايسه الله تعالى حضرتلر يله
 قابل رؤيتدر ديوب عقلا اثبات ايله مز .

حتى اصوات ، طعوم ، راويح كى بالجمله امور موجوده نى كورمك ذاتنك
 ممكن اولوب آنچق بالفعل كورمديكمز ايسه جناب حق نك آنلرى حس
 سمع ، حس ذوق ، وحس شم كى محسوسات دن قلوب ، حس بصرله محسوسات
 جمله سندن ايلمديكى ايچوندر بناءً على هذا برشينك بالفعل كورنماوى اول
 شينك قابل رؤيت اولمدينى مستلزم توگلدلر .

مثلاً ظلمت ليلده انسان فاره نى كورمديكى حالده كدى كورور ، مصروع
 اولغان كسه لر جنتنى كوردكلرى حالده ياننده اولغانلر آندن محروم
 تورور ، هكذا نبى محترم حضرتلرى جبرائيل عليه السلام نى كوردكى حالده
 ياننده اولان اصحاب كرام حضرتى مشاهده بيورمازلر ايدى . بناءً على ذلك
 هر موجود قابل رؤيتدر بس آنك بالفعل كورنمديكى امكان رؤيتنك
 عدمينى مستلزم توگلدلر .

نقلا امكانى وجوازى : حضرت موسى عليه السلام (رَبِّ ارِنِي اَنْظُرُ
 اليك)

(الْيَكِ) نىزم جليلى مقتضاسى اوزره رۇيت بارىنى طلب ايتىدى . انبياء
عظام حضرتى ايسه جناب الله حقنەدە واجب ، ممكن وممتنع شىلرنى بلورلر
بىناء عليه حضرت موسى رسول ونبى اولان توروب وقوعى ممتنع بر نرسەنى
طلب ايتىمە چكى دركاردىر .

حضرت موسى نىڭ بو طلبنە جواب اولەرق ابتدا (لَنْ تَرَانِي) دىوب

الله تعالى نى ايلان بولسەدە تانيا (وَلَكِنْ اَنْظُرْ اِلَى الْجَبَلِ فَاِنَّ

اَسْتَقَرَّ مَكَانُهُ فَسَوْفَ تَرَانِي) دىەرك مطلوب اولغان رۇيت نىڭ بالفعل

وقوعى استقرار جبلگە تعلق قىلىندى ، استقرار جبل ايسه فى نفسە ممكن در
ممكنگە متعلق اولغان شى دخى ممكن اولمقغە بىناء رۇيت بارىنىڭ امكانى
متحقق در . ياخود جناب حقنىڭ (لَنْ تَرَانِي) دىە نى ايلامسى دار دىبادە
كورمىسنىڭ دىمكىدر . بوندىن آخرتدە كورلە چكىنى دە سلب معناسى چقماز .

نقلا وجوبىنە دليل اولغان (وَجْوه يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ اِلَى رَبِّهَا نَاضِرَةٌ)

آية جليله سىلە (انكم سترون ربكم كما ترون القمر ليلة البدر)

حدیث شریفى دركە معناسى : تحقيق سز تىزلكلە ربكزنى كورورسز اون دورتچى
كىچە سنە آينى كورگانكز كىبى) دىمكىدر .

(جناب حق اوزرىنە هېچ بر شىء واجب توگلدىر) زىرا وجوبكە بر
موجب لازم دركە حاشا جناب الله اوزرىنە بر شىنىڭ وجوبى فرض اولنە
البتە بر حاكمنىڭ حكىمى وبر موجبنىڭ ايجابى برلە اولاقچىدىن حاشا جناب
حقنىڭ محكوم ومتهور اولمىسى لازم كىلور ، بو ايسە قطعى البطلاندر زىرا
(وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ) قول شريفىنىڭ مقتضاسى اوزره الله تعالى

قهار مطلق در که طاعتکه فارشی ثواب و جزاء خیر بیرمکی واجب اولدیغندن توکل محض فضل و کرمندن و عصیانغه فارشی عقاب و عذاب قیلمقی عدالتندن اولوب هر ایکیسی آثار حکمت بالغه سیدر .

(جناب حق بر سعیدنی شقی ایدوب بتون عملن بر آندک مو ایدرگه قادر اولدیغی کبی نیچه سنه لر کفر و ضلالتده بولغان بر عاصی ننگ جمیع معاصی و کبائر و صفائرنی بر کلمه شهادتیه بر آندک مو ایدوب سعادت ابدیه گه ایرشدرورگه ده قادردر) .

شروط صحه ایمانده بیان قیلندقچه (وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ

حَبِطَ عَمَلُهُ) نص جلیلی مفهومی اوزره مانع ایمان اولان بر سبب که بناء

بتون عملن مو ایدوب مخلد فی النار قیلور جبر دگل عدالت در اوشنداق (قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ) سوره

انفال ۹۳نجی آیه ننگ معناسی اولان : (کفارغه ایتکل ای رسولم اگر آنلر طریق حقه کیلور لر ایسه بوندن قبل اولان گناهلری مو اولور) کلام حکمت انجامنه بناء بر کافرنی بر کلمه شهاده سی سببیه مخلد فی الجنة قیلور واجب اولدیغندن توکل بلکه فضل و کرمندنر .

بناء علی هذا غیر مسلمه مخصوص اولان عاداتی و نظر شرعده مانع ایمان اولان شیلری قصد و اختیاردن اجتناب و احتراز غایت لارمدر . جناب حق جمله مزه توفیق و هدایت بیروب اوزیننگ فضل و کرمیه سعادت ابدیه گه یتشدرسه ایدی آمین بجرمه سید المرسلین !

﴿ مقام ثانی ﴾

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ

معناسی : (الله تعالیٰ گه و آنک فرشته لرینه ایمان کیتردم) دیمکدر .

هر مکلفکه ملائکه کرام حقنک اعتقادی لازم اولغان امور دینییه دورت تورلیدرکه برنجی سی : ملکر باردر ، نوردن خلق قیلنغان جسم لطیف درلر ، (الله تعالیٰ ننگ اذنی ایله هر تورلی صورت که آلماشورلر ، جناب حق اذن ایدر غایت الوغ و قوت ایله قیلناچق اشلرنی قیلورغه قادرلدر ؛ مثلا جبرائ فرشته بر قنادیله شهرلرنی آستون اوستکه کیتورورگه ، طاغلرنی قوبتارو آتارغه ، و طاوشیله بر شهرنک اهاالیسنی بر آنده محو ایدرگه قادرلدر مطلا الله ننگ اذیننه و امرینه موقوفدر .

کوز آچوب یومغاچجه استدکلری برگه ایرشورلر (جَاعِلُ الْمَلَائِكَةِ

رُسُلًا أُولِي أَعْيُنٍ) مقتضاسی اوزره ایکی ، اوج بلکه الله تعالیٰ ننگ استادیک قدر قنادلری ایله الله تعالیٰ ننگ بیوردیغنی برینه ینکرالر .

ایکنجی سی : (بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِ

يَعْمَلُونَ) مقتضاسی اوزره ملائکه کرام الله تعالیٰ ننگ حرمتلو قللریدر آنلرن سوزلری الله تعالیٰ ننگ سوزینی سبقت ایتمز ، الله تعالیٰ نرسه قوشسه شونی وقتندن کچرمیوب شونی قیلورلر ، هر قیلدقلری الله ننگ رخصت و امری ایله در . دخی (لَا يَعصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ

يَوْمَرُونَ) معنای شریفی : (آنلر الله تعالیٰ گه گناهی اولمازلر و قوشلر

ی قیلور لر قوشلغان اشلرنده کیریلک قیلمازلر . دائما الله تعالی گه
وانقیاد اوزره بولور لر) ایشته آنلرشونک کبی آیهلر وقول شریفلر
ویق و تزکیه اولمشلردر .

پنجی سی : آنلرده انسان کبی آشاو ، ایچو ، ایرلک وخاتونلق وقوه
یوقدر . (وما یعلم جنود ربک الا هو) مضمونی اوزره آنلرنک
نوع و صنف لرون باری الله تعالی اوزیگنه بلور . جبرائیل ، میکائیل ،

عزرائیل علیهم السلام حضراتی کبی عند الله مقر بلری ویغمبرلری
بولنلردن هر بریسی انزال وحی ، رزق ویغور طاراتو ، نفخ صور ،
روح کبی برر وظیفه ایله موظف دلرلر . بعضیلری دخی (یسبحون

وَالنَّهَارَ لَا یَفْتَرُونَ) فحوای جلیلی اوزره کیچه وکنز جناب
بیع و تنزیه ایله مشغول اولوب اصلا آرمازلر . وبر قدری دخی
وکنه جنت وجهنمه کندیلرینه مخصوص وظیفه لر ایله مشغول لردر .

اَلکَاتِبِینَ یَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ) مفهومی اوزره بر قدری
عمللرینی یازارلر وبر قدری دخی دنیاده صاقلاو ، ومیت دن
قیم و تعذیب کبی وظیفه لر ایله مکلفلردر .

پنجی : رسل بشر رسل ملائکه دن افضل اولمقینه ، رسل ملائکه ایسه
دن افضل اولمقینه وعامه بشر عامه ملائکه دن افضل اولمقینه ایمان

بشرنک رسل ملائکه دن افضل بولو وینه دلیل : ملائکه کرام غه الله
رت آدمگه سجده ایله امر بیور مقیدر مقتضای حکمت ادنی غه امر
اعلی غه

اعلیٰ غه سجود ایله در . ودخی آل عمران سورہ سینک ۳۲ نجی آیتی: (

اللَّهُ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَيْهِمُ

الْعَالَمِينَ) مفهومی اوزره عالم دن عن اولغان ملائکه گه وعالم گه آدم ونو
عليهما السلام نك وهم ال ابراهيم وال عمران نك صايلا نھاسی واستو
قيلنھاسی دليل قاطع در .

رسل ملائكة نك عامه بشر دن افضل بولووينه دليل اجماع در . عامه بشر نك
عامه ملائكة دن افضل بولووينه دليل : انسان كمال اتنى ، فضائل علميه وعمليه
كوب تورلی مانع ومشتقنلر ایله تحصیل ایدر فرشته لرده ایسه اصلا مانع
یوق ایمدی شول قدر موانع وشواغل ایله کسب ایدانگان وحاصل اولغان
عبادت عمل خیر البته بلا موانع قيلنغان عبادت دن افضل در وبوسبيله عام
بشر نك عامه ملائكة دن آرتق وفاصل اولووی لازم کیلور . نتاك رسول اللہ
(أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ أَحْمَرُهَا) دیوب بیور مشدر .

﴿ مقام ثالث ﴾

أَمِنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ

ایمان کیتردم الله تعالیٰ گه آنك فرشته لرینه وآنك کتاب لرینه دیبکدر
بو مقام اوچ فصل غه آیرل مشدر که :

﴿ فصل اوّل ﴾

(كُتُبِ سَمَاوِيهِ نَكْ اَنْزَالِي بِيَانِنْدَه)

زمان مختلف اولدیغی کبی احوال عالم دخی مختلف اولمقده در . بناء علی

زمان و اوقاتينه كوره مقتضای حاله موافق اوامر و نواهی و اخبارات ايله
 عالی قدير نی دین حقه ارشاد و شریعت نك بیوردیغی احکامنی ضبط و بیان
 حضرت آدمدن مفخر موجودات افندیمز حضرتلرینه قدر شرف
 ايله مشرف ایدلگان پیغمبران عظام حضرتلردن بعضیلرینه جبرائیل
 السلام واسطه سیله تورلی تله مدون و غیر مدون بر طاقم کتابلر
 انزال ایلامشدر.

آنلردن مدون اولغانلری کتب تسمیه ایدلوب غیر مدون اولغانلری
 دیوب تسمیه ایدوله در.

کتب اولغانلری دورترکه آنلر: تورات، زبور، انجیل، قرآن عظیم
 رهان در.

تورات عبرانی لغتنک اولمقله حضرت موسی علیه السلامغه، زبور سریانی
 اوزره حضرت داود علیه السلامغه، انجیل دخی سریانی لغتی اوزره
 سی علیه السلامغه، قرآن عظیم الشان عرب لغتی اوزره حضرت محمد صلی
 علیه وسلم گه انزال ایدلمشدر. بونلر جمله سی کلام الله در.

صحف بولغانی دخی دورت پیغمبرگه انزال ایدلمشدر آنلردن آدم علیه
 سلامغه اون صحیفه، شیث علیه السلامغه ایلیلی صحیفه، ادریس علیه
 سلامغه اوتوز صحیفه، ابراهیم علیه السلامغه اون صحیفه ایندرلمشدر.
 له سی حق و ثابت درلر.

﴿ فصل ثانی ﴾

کتب سماویه نك احکامی بیاننده در

هر کتابنك حکمی ایکنچی بر رسول کیلوب آنارغه دخی اولگی کتابنك
 حکمنی

حكىمى نىسخ قىلغان واول كتابىڭ مقتىناسىلە عملنىڭ زىمانى اوتدىكىنى بيان
ايتكان دىگر بر كتابىڭ انزالىنه قدر باقىدر .

ايشته قرآن الكرىم جملة كتاب دن صوگره خاتم الانبياء عليه افضل
الصلوات افندىم حضرتلرىنه انزال ايدلوب كتب سماوية سائره نىڭ مقتىناسىلە
عملنىڭ زىمانى كىچىدىكىنى بيان بيوردىغىدىن هېچ برسىلە عمل جائىز توگىلدىر .
قرآن كرىم كىراك اولدىغى قدر انزال ايدله ، ايدله زىمان سعادىت حضرت
پىغمبرى ده ختم واكىمال بيورلمىشدر . حكىمى قىيامته قدر باقى اولوب نىسخ
وتغىردىن ماصون ومفوظدر ومعجزه رسول نىڭ ايكى الوغلىرىندىر : (**وَإِنْ**

كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّمَّنْ مِثْلِهِ

هم سورة اسرى ۸۸ نچى آية : **(قُلْ لَنْ أَجْتُمِعَ الْإِنْسَ وَالْجِنَّ**

عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ

بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا) نظم جليللىرى مفادى اوزره الله نى قدر فصحاء

وبلغاء تمام همتلىرىلە طرشوب قىسقه برسوره نىڭ مىثلنى ايتاندىن عاجىز قالارق

قايسىلىرى سعادىت ازلىلەلىرىنى اظهار ايدەرك شرف اسلاملە مشرف اولمشلىرى

وقايسىلىرى عناد واستكبار بلىلەسىلە مبتلا اولارق سعادىت ابدىلەدىن محروم

قالمشلىرىدر . اولگى آية نىڭ معناسى : (قلمزغه يعنى محمد صلى الله عليه وسلم گە)

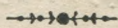
ايندىرلىمش نرسە گە يعنى قرآنغه شك توتسا كىز بس شول قرآن نىڭ اوخشاشىدىن

بر سورەنى كىترگىز! (البته عاجىز سىز!) دىمىك) اولور . ايكنچى آية نىڭ

معناسى : (آيتىلك اى رسول شول قرآن نىڭ مىثلنى كىترمىك بولوب چىلر وانسانلر

جيولشوب برسی آخرينه ياردچي بولوب طرشسه لرده بونك مثلينى كيتره
آماسلر) ديمكدر .

بو جهتله اهل انصاف ايچون قرآن الكريم نك كلام بارى و معجزه رسول
اولديغنى انكار غير ممكن در .

فصل ثالث

قرآن كريم نك جهت اعجازى

قرآن كريم نك وجوه اعجازى قابل تعداد توكل ديه چك قدر كوب در
شولاي ده بولسه بيز بونده انواعى اعتباريله دورتكه بولب بيان ايدمه ز:

برسى: قرآن الكريم عرب لغتنده در . عرب لر فصاحت و بلاغت
ايله كسب اشتهار ايلدكلرى معلوم در، زمانلرنده آنلر بو توغريده برنجي
استاد اولمشلردر، قايجان قرآن كريم نازل اولدقده عرب فصحاء و بلغاسندن
ايك اولوغلرى نك حيرتده عجز و حجالنده قالمولرى و اظهار عجزه مجبور
اولولرى در .

ايكنچى سى: مطالعه و معنى و نظم جهتندن . بين العرب متعارف اسلوب
و نظمه مخالف اولمقى و حلقنى كورستوى، منظوم اولديغى حالده فنون، حكم،
مصالح و دقايقنى امور دينيه و دنياويهنى جامع، تناقض و اختلاف دن عارى
اولمقى در و شول قدر قسقه عباره ايله بو درجهده آچق فصيح و بليغ صورته
جميع علومنى و احكام متنوعهنى بيان ايلامكيدر .

اوچنچى سى: تصور و نخطر ايدلمگان امور مستقبله دن قبل الوقوع خبر
بيروب فى الحقيقه خبر بيردكى كى و قوعلى در .

دورتنچى سى: خلقت عالم دن زمان سعادت رسالتلرينه قدر وقايع سالفه
واحوال ماضيهنى بيان ايدوب جمله سينك حق و ثابت اولمقى در دخى بوندن
اون

اون اوچ عصر مقدم شرف نزول ایلاگان اوامر ونواهی نڭ و احکام سائره سینڭ بو وقت دخی زمانغه مطابق اولوب اصلا آغزلق کورستما دیکی در وهر قابو سینڭ حکمت ومدنیت که مطابق اولمقیدر . ایشته قرآن عظیم کلام الله ومعجزه رسولدر که حکمی قیامته قدر باقیدر .

﴿ مقام رابع ﴾

أَمِنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَأْتُكَتَهُ وَكُتِبَهُ وَرَسُولَهُ

یعنی (ایمان کیتردم الله تعالی گه ، آنڭ فرشته لرینه و آنڭ کتاب لرینه و آنڭ پیغمبر لرینه) دیمکدر . بو دخی مقام اوّل کبی جیدی فصلغه آیرلمشدر که آنلردن :

﴿ فصل اوّل ﴾

پیغمبر لر نڭ کلمسی و آنلر حقندہ اولان صفتلر بیانندہ

مقدمده بیان ایدلدیکی صورتله پیغمبران عظام نڭ کلمسی تبلیغ دین و احکام ایله مأمور اولمقلری محض فضل و کرم الهیدن اولوب ابنای بشر نڭ سعادت ن تأمین ایچون ، آنلر دخی بزم کبی جنس بشردن اولوب حقلرندہ واجب ، ممتنع ، ممکن و جائز صفتلرنی بلمک تیوشلیدر .

پیغمبر لر نڭ ایمانی تحقیقی و تفصیلی در ، علوم دینیهلرنی مفصلا بلورلر و بعض احکامده اجتهادلری هم جائز اولوب خطا احتمالی آنلره نقص توگلدر . زیرا آنلر اجتهادلرندہ اصلا خطا اوزره قالمالزر یا وحی ایله یا که الهام الهی ایله علی الفور ارشاد اولنورلر . اما باشقه مجتهدین ایسه الهام الهی و یا که طریق آخرله ارشاد اولنمدقلرندہ خطا اوزره قالولری جائز اولوب خطالری معفو و اجتهاد ثوابیله مأجور اولورلر .

بالعموم پیغمبران عظام حقنده بش صفت واجب درکه آنلر: (صِدْقُ،

أَمَانَةٌ، تَبْلِيغٌ، فَطَانَةٌ، عِصْمَةٌ) درکه:

صدق یعنی توغری اولمق پیغمبرلر حقنک کذب محالدر، امانه واجبدر
آنلر حقنده خیانت محالدر، تبلیغ یعنی مأمور اولدقلرینی آرتدرمی کیموتمی
بنده لرگه یتشدرولری واجبدر، فطانه یعنی عقللی وزیراک اولولری واجبدر،
عصمت یعنی گناهدن پاکلردر. بس پیغمبرلر شول صفتلر ایله متصف اولوب
ضدلری آنلر حقنده ممتنع اولدیغندن صفات ممتنعه دیوب تسمیه قیلنالر.

مقام رابع دن فصل ثانی

پیغمبرلر حقنده ممتنع اولغان صفتلر بیاننده در

واجب اولغان صفتلرینک ضدلری صفات ممتنعه دندر، اجتماع ضدین
لازم کلاچکندن پیغمبرلرنک آنلر ایله اتصافی محال وممتنع در.

بس بو وجهله صفات ممتنعه دخی بش اولادر آنلر: (كُذْبُ،

خِيَانَتُ، كَتْمُ، بِلَادَتُ، عِصْيَانُ) درلر.

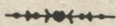
کذب: یعنی یالغانچیلیق صدقنک ضدی اولوب پیغمبرلر حقنده محالدر
آنک ایچون پیغمبرلر معجزه ایله الله تعالی طرفندن تصدیق بیورلمشلدردر
کاذبنی تصدیق دخی کذب اولمقله، پیغمبرلر حقنده تجویز کذب حاشا
جناب الله حقنک کذبنی مستلزم اولادر بو ایسه قطعی البطلاندر.

امانتهنک ضدی بولغان خیانت: یعنی خائنلک دخی ممتنعدر زیرا آنلرنک
خصائص نبوتلرندن اولماغان توغریلرنده ده شرعا ایارو واجبدر ایمنی

حرام قىلىنمىسى ، واجب قويلمىسى كىبى شرعا ممنوع اولغان بىر امرده خىانتلىرى مفروض اولسه شرعا ممنوع شىلرده مأمور اولوومز لازم كىلور بو دخى قىسىم بىر بىر بىر .

كىتم : يعنى ايرشدر مسيله مأمور اولدقلىرى شىلر نى ياشر مكلرى تبليغ نىڭ ضدىدر بو دخى آنلر حقنده ممتنع واصلا تجويز اولنماز صفت دركه اگرده جوازي مفروض اولسه اول وقت اوزمز ايچون ده علم وباشقه حقوقنى كىتم نىڭ مشروع اولمى لازم كىلور زىرا پىغمبرلرنىڭ هر اشينه شرعا اتباع واجىدر حالاكه بزه كىتم نىڭ مشروع بولووى دگل كاتم علم نىڭ ملعون اولووى سورة بقره ۱۶۰ نچى آيه : (اِنَّ الَّذِيْنَ يَكْتُمُوْنَ مَا اَنْزَلْنَا مِنْ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدٰى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّا لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ اُولٰٓئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللّٰهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللّٰعِنُوْنَ) كىر ميه سيله بيان واثبات ايدلمشدر .

بلادت : يعنى اويسز فكرىز و آڭغرا بولوچىلىق فطانه نىڭ ضدى اولوب بونىڭ ايله پىغمبرلرنىڭ متصف اولوى غير ممكن ايدوكى شمس كىبى آشكاره در . عصيان يعنى گناهكار و اطاعتسزلك عصمت نىڭ ضدى اولوب بو دخى پىغمبرلر حقنده ممتنع وغير ممكن اولغان صفتلردندر .

﴿ مقام رابع دن فصل ثالث ﴾

پىغمبران عظام حقنده صفات ممكنه و جائزه لرنى بيان ايدر پىغمبرلر جنس بشر دن اولدقلىرىنن آنلرده ده يمك ، ايچمك ، يانمق ، بوقلامق ، كولمك ، ويغلامق كىبى حالات بشر يه واعراض انسانيه نىڭ بولماق جائزدر بلكه بونلرنىڭ اكثر يسى احكام دينيه نىڭ بالفعل تعليم وايضاحنه باعث

اولديغندن كوپ تورلى فائىدە ومصاححت لارنى مفيد درلر . مثلاً حضرت رسولدن
 اثنای صلوة ده سهونك صبوريله سجده سهونك مشروعتى وكيفيتى ، بروقت
 نمازك فوتيله قضانك مشروعتى ، وحال سفر ومرض وقوعيله روزه نمازك
 احكام دينيه ده رخصت شرعيه ومعذرت دينيه نك بارلقى بالفعل كورستلمشدر .
 بناءً على هذا بو كىي حاللرنك وقوعسى بندهلر حقنده عين لطف وحكمت
 ربانيه در .

دعواى رسالت ونبوتلر ينى اثبات ايچون يد سعادتلرنده ظهور ايتكان
 معجزات باهره لرى محض الله نك ايجاديله اولوب كنديلرينك قدرتلريه
 اولمىغى ظاهر در زيرا بو قدرلى خوارق عادة اولان امور معظمه يد
 سعادتلرنده ظهور ايتمكده ايكان خسته اولمى ، آچقمق ووصوصامق كىي
 اوزلرينه آغزلق بيرگان اعراض بشريه دن قوتولورغه قادر اولمادقلر ينى
 ملاحظه ايلادكده كنديلرينك بشريتلرينه ويد سعادتلرنده شرف ظهور
 ايدن خوارق عادة نك آچقمق جناب حقنك اثر قدرة الهيمسى اولديغنه
 اوشانماق غير ممكن در .

وبوند اين خوارق عادتلرن كوروب ده جنس بشردن اولدقلرن خاطر دن
 چقاروب الوهيتلرينه قائل اولارق بندهلر (نتاك يهودلر عزيز عليه السلام
 حقنده سويلاديلر) دارين ده مظهر خسران اولماسونلر ايچون سورة توبه
 ۳۱ نچى آية و ۳۲ نچى آيتلر وسورة مائى ۷۷ نچى آيتلر شرف نزول
 بيورلمشدر (؟)

سورة نساء ۹۱ نچى آية : (ورسلاً قد قصصناهم عليك ورسلاً

لم نقصصهم عليك) مضمونى اوزره پيغمبرلرنك عددى آچقمق الله تعالى

حضرتلرينه گنه

حضرت زینہ گنہ معلوم در . بناءً علیه آنلره ایمان ایدوده عدد معینگه قصر
ایتمایچه حضرت آدمدن محمد علیه السلام گه قدر آرالرنده نی قدر پیغمبر

مبعوث ایسه جمله سینه ایمان ایتدم دیمه لیدر (لَا نَفْرِقُ بَيْنَ أَحَدٍ

مِنْ رِسَالِهِ) آیه جلیله سینک مقتضاسی اوزره شرف نبوتله اتصافلی جهندن

جمله سی بر اولوب ایمان واعتقاده دخی هیچ بر سینی دیگر ندن تفریق
جائز تو گلدر .

(اِنِّیْ خَالِقُ بَشَرًا مِّنْ طِیْنٍ) نظم جلیلی اوزره خلقت و کذا بعثت

جهندن ایگ او لگیلری آدم علیه السلام اولوب (وَلٰكِنْ رَّسُوْلَ اللّٰهِ

وَخَاتَمَ النَّبِیِّیْنَ) نظم جلیلی اوشنداق (لَا نَبِیَّ بَعْدِی) حدیث

شریفی اقتضاسی اوزره منتھالری و ایگ صو گیلری محمد صلی الله علیه وسلم در .

دخی (كُنْتُ نَبِیًّا وَاَدَمُ بَيْنَ الرُّوْحِ وَالجَسَدِ) حدیث شریفی

مفادی اوزره شرف نبوتله اتصافی جهندن جمله سندن اقدمی دخی محمد

صلی الله علیه وسلم در . (تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلٰی بَعْضٍ)

نص جلیلی مفادی اوزره فضائل و درجات جهندن عند الله بعضیلری

بعضیلرندن افضلدر .

اما (وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِیْنَ) آیه کریمه سی مفهوم

نبی اوزره اشرف مخلوقات افندیمز حضرتلری جمله سندن افضلدر .
قرآن الکریم ده مفصلا اسم شریفلری ذکر اولنغان انبیای عظام و رسل

فتحام حضراتنی مفصلاً بلیک لازم درکه آنلر: آدم، ادریس، نوح، هود، صالح، ابراهیم، لوط، اسماعیل، اسحاق، یعقوب، یوسف، ایوب، شعیب، موسی، هارون، ذوالکفل، داود، سلیمان، الیاس، الیسع، یونس، زکریا، یحیی، عیسی، محمد صلی الله علیهم اجمعین حضراتیدر. بالاتفاق شرف رسالتله مشرف لردر اما (ذوالقرنین و عزیز هم لقمان) حضرتینک ولی یاکه نبی اولمقلرنده اختلاف واقع اولمشدر.

مقام رابع دن فصل رابع

افضل الانبیاء و مغز موجودات علیه افضل الصلوات
واکمل التحیات افندمز حضرتلری بیاننده

(وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا) دخی
(قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا) نص جلیللری

اوزره افندیمز حضرتلری کافه، ناسکه تعلیم دین مبین اسلام و طریق
مستقیم که ارشاد ایله مبعوث و رسول اولمشدر. دخی (قُلْ أُوْحِيَ إِلَيَّ

أَسْتَمِعُ نَفْرًا مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي

إِلَى الرِّشْدِ فَأَمْنَابِهِ وَلَكِنْ نَّشْرِكَ بِرَبِّنَا أَهْدَاءً) مضمون منبش

اوزره طائفه، جنلره دخی مبعوث اولمشدر:

رسول اللهنک سمایه عروجی حقدرکه اوچ درجه ده در برسی (سبحان

الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ

(الاقصى) نظم جلیلی مفهومی اوزره اویاغ حالنده مبارک جسد لریله مسجد حرام دن مسجد اقصی گه تشریف قیلماسنه (اسرا) دیولورکه نص شریف ایله مثبت اولدیغندن انکاری موجب کفردر.

ایکنچی سی: مسجد اقصی دن جانب سمایه عروج لرینه (معراج) دیولورکه خیر مشهور ایله ثابت اولدیغندن انکاری موجب ضلال در (?)
اوچنچی سی: سمان الی ما شاء الله سیر و تماشالریدر ایشته بونلرنک بارچه سی بردن (معراج) دیوب تسمیه ایدوله در اعتقاد فرض عین در، انکاری ایسه موجب انکار نبوت اولماغیله کفری ضروریدر.

شول لیله معراج ده مکان و جهات و سائر کیفیات دن منزّه اولارق رسول اکرم الله تعالی نی کوردیکی اتفاق اهل سنت ایله ثابت اولمشدر لکن رویت بصریه ایله می یا که قلبیه ایله می اختلاف اولنمشدر؛ شرح عقائد نسفی ده قلبیه اولوی ترجیح و تصحیح ایدلنمشدر.

(كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ) مضمونی اوزره امة محمد صلی الله علیه وسلم سائر پیغمبرارنک امتنن خیرلیدر و پیغمبرنک معجزات باهره سی دخی جمله پیغمبرلرنک معجزه سنن اکثردر.

رسول الله دن سوکره ابوبکر الصدیق و آندن سوکره عمر الفاروق و آندن سوکره عثمان ذی النورین و آندن سوکره علی المرتضی افندیلر مز حضرتلری خلافت مقامنده اولمشدر در رضوان الله تعالی علیهم اجمعین بونلری دخی چهار یار دیوب ده تعبیر ایده یورلر.

اصحاب کرام دن هیچ برسی خیردن باشقه سیله یاد اولنماز و هیچ برسی

حقنك آچو و دشمانلق درست توگلدن (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ)

نص جلیلی ایله جناب حق جمله سندن راضی اولدیغنی بیان بیورمشدر.

آنلره محبت رسول اللهغه محبت اولوب آنلره عداوت حضرت پیغمبره عداوتدر.

(أَبُو بَكْرٍ فِي الْجَنَّةِ وَعُمَرُ فِي الْجَنَّةِ وَعَثْمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَعَلِيٌّ فِي

الْجَنَّةِ وَطَاهَةُ فِي الْجَنَّةِ وَالزَّيْبُرُ فِي الْجَنَّةِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنُ

عَوْفٍ فِي الْجَنَّةِ وَسَعْدُ ابْنُ أَبِي وَقَّاصٍ فِي الْجَنَّةِ وَسَعْدُ ابْنُ

زَيْدٍ فِي الْجَنَّةِ وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ فِي الْجَنَّةِ) حدیث شریفی اوزره

عموما وخصوصا اهل جنت اولمقنلرله شهادت تیورشلیدر. بو اوننی دخی

(عشرة مبشرة) دیوبده تعبیر ایدیه یورلر.

و كذا (إِنَّ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْحَسَنَ

وَالْحُسَيْنَ سَيِّدَا شِبَّانِ أَهْلِ الْجَنَّةِ) حدیث شریفینک مضمونی اوزره

بونلرنک دخی اهل جنت اولدقنلرینه شهادت ایدهمز، بونلردن باشقه فخر

صادق طرفندن شهادت اولنمدقده معین اولارق هیچ بر شخصنک اهل جنت

واهل نار اولمقنلرله شهادت درست اولماز؛ مگرکه اهل ایمان اهل جنتدر،

اهل کفر اهل ناردر دیمک جائز اولور.

مقام رابعدن فصل خامس

خوارق عادت بیاننده در

خوارق یعنی عادته خلاف و بولوی سیراک کورنگان اشلر آلتی قسمدرکه

آنلر :

آنلر : ارهاصات ، معجزات ، کرامات ، معونت ، استدراج ، اهاننت ناملرنلرلر
ایمدی شول آلتی نی بیان وایضاح ایدهلم .

(ارهاصات)

پیغمبرلرنلرلر پیغمبر اولوارندن الکل ایلر وده شرف نبوتله مشرف اولاچقلرینه
علامت اولمق اوزره ظهوره کیلگن خوارق عادتدر .

(معجزات)

پیغمبران عظام حضراتینی دعوی نبوتلرنلرلر تصدیق ایچون قومینلرلر
دعوالرینه موافق صورتنده یدلرنلرلر ظهور ایدن خوارق درکه بس بو ایکی
یعنی ارهاص ایله معجزه پیغمبرلرلرلر مخصوص اولوب اوچ قسملر .

برسی : جوهر کبی پاک جسد شریقلرنلرلر ظهور ایدر نناک پیغمبر صلی
الله علیه وسلم نلرلرلر محتون حالندلر ولادت سعادتلری ومبارک ییلکهلری آراسندلر
آرقه سندنلرلر خانم نبوتنلرلر شرف ظهور بیورلمسی و آردندنلر بولغان کمسهلری
آلدندنلر اولغانلر کبی کوره سی ، جسم سعادتلرینلرلر رایحه طیبه سی حتی
کیچدکی یرلره سرایت ایدلوب شونندن رسول الله نلرلر کیچدکینی شاهده
بیورلمسی کبی خوارقلردر . دخی حضرت آدم علیه السلام نلرلر مبارک ناصیه سندنلر
نور نبوت لمعان ایلامکی آندنلرلرلر باشقه رسول لرلر انتقال ایدرک ناصیه
جلیله لرنلرلر ثبوت وتقرر ایلامسی کبی اشلر جمله سی بو قسملرلرلر .

ایکنچیسى : عفت ، استقامت ، شجاعت ، سخاوت ، سماحت ، امانت ،
فصاحت ، بلاغت ، صدق ، تواضع ، شفقت واستجابت دعا کبی صفات کمالیه نلرلر
ودرجه امکاننلرلرلرلر دخی دنتهاسندنلر بولنمسی کبیدر : (وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خَلْقِ

عظيم) برهان باهر العنوانيله خواجه كائنات عليه افضل الصلوات افنديمزنك
حائز اقصى الغايات اولمقى مثبت ومدلدر.

اوچنچيسى: ذات وصفاتندن خارج اولمقىله ظهور ايدن خوارقدر كه مثلا
صلى الله عليه وسلم نك توغدى كچه ده مشركلرنك پتلىرنك سجدگه كيتماكى،
بيك سنه دن بيرو سونماگان اهل فرسنگ اوپلر نك سونمكى، حليمه
سعديه نك اوز بالاسينه يتارلك سوتى يوق ايكان حضرت پيغمبرنى ايمزركه
آلماسيله اوزينه هم قارتايغان دوه سينه سوتلى كترتله نزول بيورماسى كيبيلدر.
وبونلردن ما عدا دخى رسول اكرمنك نى قدر ارهاصات خارقه لرى
اولمشدر. خصوصيله بعد البعث شرف وقوع بولغان لايعد ولايحصى معجزات
باهره نبوتى اولمشدر؛ از جمله قيامته قدر ميدان اعجازده اثبات مدعى
ايتمكده اولغان قرآن عظيم البرهان دركه هر بر آيه جليله سى جهات اعجازى
اعتباريله نيچه معجزات باهره به متضمندر.

(كرامات)

عارف بالله اولغان مؤمن صالحنك عندالله قدر عالى وشرف مقاملر نى
اشعار ايچون يدلرنده شرف ظهور ايدن خوارق در صوده يورمك، آز
مدتده مسافه، بعيده نى گيزمك، حاجت وقتنده طعام وشراب حاضر اولمق
كيبيلدر، بونلر دعوايه مقارن توگلددر.

(معونت)

دعوايه مقارن اولمبهرق بعض عوام اهل ايمانندن وقوع بولان خوارقدر.

(استدراج)

طغيان وضلالنده زياده ايدرك تشديد عذابلرى ايچون اصحاب كفر
ومعاصينك

ومعاصینک مرام ومقاصدینه موافق اولارق (فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ) نظم جلیلی مقتضاسی اوزره ظاهر اولان خوارقدر .

(اهانت)

اهل کفر ومعاصینی تکذیب واهانت ایچون مقصودلرینه مخالف اولار صورته ظهور ایلاگان خوارقدر، مثلا مسیلمه الکذاب بر کوزی صوة کمهه ننگ کوزیننگ سلامتکی ایچون دعا ایتدکنده بالعکس اولارق ایکنجی سلامت کوزیننگده صوقرغه آیلانوب رذیل ورسوای عالم اولمسی کبیرر ایشته بو کبی اشلر وخارق عادتلر جملهسی جناب حقننگ آثار قدرن الهیهسی اولوب عادی بر سبب ایله تحصیل قایل توگلدر؛ اما سحر ایسه عادی بر سبب ایله ده حصولی ممکن اولان امور عادیه دن اولوب هر ک اول سببلرگه کرشوب اجراسینی استارسه عاقبت جناب الله خلق وایجا بیوراچقی جهتله امور ممکنه دن اولوب خوارق قبیلندن توگلدر، اما سحر ننگ اجراسی مؤمنلر ایچون حرام وگناه کبیره در .

✽ مقام رابع دن فصل سادس ✽

شرائط معجزه بیاننده در

معجزه ننگ باشقه خارق عادتلردن آیرلوی ایچون بر قدر شرطلری باردورک آنلردن بر نیچهسی :

شول معجزه ننگ مثلینی باشقه لر کیترو دن عاجز اولسونلر، خلقننگ استدکنه مقارن اولسون اما صراحة طلب شرط توگلدر . دخی معجزه مطلوبه موافق

ولسون مثلاً بر كمسه دن معجزه استالدىكده شول هيتنىڭ دعوامى تصديق بيلماسى معجزه مەر ديدكنك اول ميت ترلوب دعواسنىڭ كاذبىرديه تىكذيب بىلسه مجرد ترلمكى وسوزلمكى معجزه توڭلىر . زيرا بونده مطلوب دعواسىنى تصديق قىلمقى ايدى . اما معجزام شول هيت ترلمكىدر ديسه سوڭره اول ميت ترلوب دعواسىنىڭ كاذبىرديه تىكذيب قىلسه ده معجزه در زيرا بونده مطلوب ترلمكى ايدى حاصل اولدى . ترلدىكن سوڭره مختاردر ، نلاسه تصديق ايدر ، نلاسه تىكذيب ايدر اعجازگه منافى توڭلىر .

مقام رابع دن فصل سابع

بىباي عظامنىڭ معجزه سى شول زمانده كسب اشتهار ايتكان وما به الافتخار اولان حالات قىيلىندى اولمقى بيانده هر پىغمبرنىڭ معجزه سى اكثر يا قومى ايچىنده ايڭ زياده اعتبارغه لىغان وشونىڭ ايله تىفاخر ايتىلگان اشلىرى قىيلىندى اولمىشدر . مثلاً : موسى عليه السلام قومى آراسىده سحر نهايت درجه گه آشوب هر كم آنده مهارتيله تىفاخر ايدر ايدى بناء عليه حضرت موسى نىڭ مبارك عصاسى معجزه اولوب باحرلرنىڭ سحرى كىبى آردهاغه منقلب اولوب آنلرنىڭ آلات وادواتلرىنى ر آنك يوتوب ميدانك هيچ اثرلرىنى قالدىرمايىچە معجزه اولدىغى آڭلاشلىمىش تحقىق ايدىلمىشدر .

حضرت عيسى عليه السلام زمانىنده فن طب غايت ترقى ايدوب هر كم ونىڭ ايله افتخار ايدر ايدى لىكن آنادىن طوغمه صوقلرنى كوزلى اينارگه اولگان آدملىرىنى ترلتورگه قدرتلىرى اولمادىغىدىن آندىن عاجزلر ايكان حضرت عيسى عليه السلام الله نىڭ اذنى ايله معجزه اولارق بونلرنى وجوده بىتروپ افتخار ايدوچىلر ملزم اولوب تصديقغه مجبور اولدىلر .

حضرت پیغمبر علیه السلام زماننده دخی فصاحت و بلاغت شعر و انشاء
 بیک زیاده اعتبارده ایدی عربلر هر سنه ذوالقعه آینده مکه جوارنده
 (سوق عکاظ) نام برمحلده الوغ جمعیت قوروب شاعرلری بلغاء و فصحاءلری
 دخی شونده اولوب تورلی شعرلر ایتورلر و گوزال خطبهلر او قورلر ایدی
 مهارت و آرتلق کورسکانلری الوغ مکاتلر آلورلر ایدی و شعرلری کعبه
 دیوارینه آصلنور ایدی. بو صورتله کعبه دیوارینه آصلنمش جیدی قصیده
 بار ایدیکه آنلره (معلقات سبعة) دیبولور ایدی. ایگ یوقاروده اولغان
 بریسی بعثت محمدیه گه قدر آصلنغان حالنده توردی.

بناءً علی هذا فخر عالم افندیمز حضرتلرینه فصاحت و بلاغتی درجه
 امکانک منتهاسنده بولغان قرآن عظیم الشان شرف نزول ایدرک؛ یوقاروده
 کیچد کیچه (وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا) دخی
 (قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا
 الْقُرْآنِ) نص جلیل لر یله اعجازی بیان بیورلمشدر.

مقام خامس

أَمْتُ بِاللَّهِ وَمَلَأْتُكَتَهُ وَكُتِبَهُ وَرُسُلُهُ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

یعنی: (ایمان کیتردم و ایناندم الله تعالی گه آنک فرشته لرینه و آنک
 کتابلرینه و آنک رسول لرینه و آخرت کونینه) دیمکدر. هر موجودات بر
 بتاچکدر (كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ) نظم جلیلی ایله بیان ایدلمشدر

خى (كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ) نظم جليلى ايله دخى تاكيد ايدلمشدر.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) مقتضاسى اوزره هر جان اياسى اولمى

اتو يا چقدر. آدم بالاسى ايسه اولد كندن سوكره كند سينگ حالندن امتحان

يدوله چقدر يعنى قبرده ياكه بولنديغى مملده ميت ننگ يانينه ايكي فرشته

ييلوب ريك كم؟ دينگ نه؟ پيغمبرك كم؟ كى سؤاللى كچروب بنده

نوركام جواب بيررسه تنعيم ايدلور، جواب دن عاجز قالسه تعذيب ايدلور

جمله سى حق و ادله شرعيه ايله ثابت لردر. بو اشلىرى احوال قبر ياكه

قبر عذابى ديه تسميه ايلادى كلرنندن بو اشلىر مطلق ميت كوملگان وقبر

ايفوب تسميه ايدلگان بر بازده اولادر فرضنده قالماگز! بو اشلىر قبرگه

مخصوص توكل بلكه بعد الوفات استر قبرده بولسون استرسه ديگرده ويا

سائر حيوانات قرننگ بولسون اهل معصيت ايسه مظهر عفو بارى اولمازسه

معصيتى نسبتنده تعذيب و اهل طاعت ايسه تنعيم ايدلمكى آيه ايله مبتدر

سورة مؤمن ۴۶ نچى آيه: (النار يعرضون عليها غدوا وعشيا)

بيورلمشدر دخى حديث رسول (القبر روضة من رياض الجنة

او حفرة من حفرة النيران) يعنى قبر جنت باقچه لرندن بر باقچه در

ياكه او ط بازلرنندن بر بازدر ديه بيورلمشدر. بونى عذاب قبر ديه وجه

تسميه اكثر موتا قبرده بولد قلرنندن و اكثريسى اهل عذاب اولاقلرنندن

تغليب طريقيه عذابنى ذكر ايله نعمةنى ذكردن اکتفا ايلامكلى در؛

اصل مقصود بعد الوفات، قبل الحشر هر نه حاله اولورسه اولسون، قايد

اولسه ده اولسون عذاب ياكه تنعيم موتا ديمكدر.

عذاب ایله رنجونی نعمت ایله لذتلونوی سیزو و آگلاو هر نه قدر حیانتکه یعنی ترلوگه متوقف ایسهده اما حیانتک تحیقی مزاج و بنیه گه متوقف توگلدنر زیرا روحک بدنن خروچیله بتونلایوک علاقه سی کبسلمز بلکه اجزای اصلیه بدنه نوعما تعلق باقی قالمقله سؤال وجوابنی لذت نعمت و الم عذابنی سیزار و آگلار .

و حال حیانتده بولغانلرنک اثرینه واقف اولمقلری لازم توگلدنر . زیرا عدم وقوف عدم وقوعنی ایجاب ایتمز مثلا برکمه یوقلار ایکان کوزلری یوملغان حالده اولور وهیچ بر اعضاسندن شادلانوی یا که حسرتلانو کبی علامتلر سیزلماس حالاکه شول یوقلاوچی کمسه نیچه مطلوبقه موافق رؤیالر کوروب جنت ذوقلری کبی ذوقلر ایله لذتلانوب یا که الله نیندای قورقچلی ویمان رؤیالر کوروب الوغ عذابله قریب عذابلر ایله مشقتلانور؛ حالبوکه بویوقلاوچینک یاننک اولوب جمیع اعضاسینی رأی العین مشاهده ایدن کمسلر یوقلاغان کمسنک بو حاللرینه واقف اولمازلر .

ایشته عذاب قبر و یوم آخرت جمله سی حق و ثابتدر انکاری غیر قابلدر

﴿ مقام سادس ﴾

اَمَنْتُ بِاللّٰهِ وَمَلَأْتُكَ وَكُتِبَ وَرَسُولُهُ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْقَدْرِ
خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى

معناسی: (ایمان کیتردم الله تعالی گه، آنک فرشته لرینه، آنک کتابلرینه، و آنک پیغمبرلرینه و آخرت کونینه تقدیرنک ایزگوسی ویمانی الله تعالی دن اولمقینه) دیمکدر .

خير، شر، وهر نه اولورسه جمله سی (وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ

اللَّهُ) و (قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) نص جلیل لری مفادی اوزره بر

وبار الله تعالى نك اراده سی خلق و ایجاد یله در، خلقی و ایجاد خصوصنده

بنده نك اصلا مدخلی یوقدر دخی (وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ) نص

جلیلی ایله ثابت اولمشدر.

اما عبادنك ده افعال اختیاریه سی باردر شول وجهله كه: جناب حقنك اراده

ومشیتی آنچه عبادنك اراده و اختیار جزئیسی اوزره مرتبه اولوب عبد

خیرنی اراده هم اختیار ایلاسه یعنی قدرتی شول یاقعه صرف قیلسه

باشقه چه بر مانع اولمازسه جناب الله شول خیرنی اگر شرنی اختیار ایدرسه

اوشانداق شرنی یاراتور بناء علیه عبادنك اختیار قیلدیغی اش خیر اولدقه

تفضلا مثاب اولور، شر اولدقه مقتضای عدلی اولارق معاقب اولور.

ایمدی عبادنك بویله اختیارینه یعنی قدرتی فعل یا كه ترك طرفینه

صرف ایلامکینه (کسب و اختیار، اراده جزئییه) دیوب ایتولدی کبی بر

مانع اولماقدقه شونی ایجاد قیلماقینه (خلق) دیوب ایتولور ایمدی فعل

مذکور خلق و ایجاد جهنندن مقدر باری کسب جهنندن مقدر عبادر

(جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) نص جلیلی مقتضاسی اوزره هر کشی

اوزینك استاب آلووی ایله مؤاخذه اولنه چی جهته جناب الله حقنده

هیچ بر وجهله جبر و ظلم تصور اولنماز.

اما الله تعالى اوزی اراده و ایجاد قیلماز ایسه بنده نی قدر کسب و اختیار

ییلسه ده استه دیکسی وجوده کلمز (مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ

لَمْ يَكُنْ) مفادی اوزره جناب حقنڭ ارادهسى تعلق ایدن هیچ بر شی
دخی وجوده کیلمی قالمیه چقدر .

بس هر بر اش جناب حقنڭ تقدیری ولوح المحفوظده قدرت قلمیله
یازماسیله در . (وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌّ) نظم جلیلی دخی

(وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ) نظم جلیل لری لوح

المحفوظ بارلقنه (اِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ) آیه کریمه سی تقدیر

بارلقینه ظاهر دلیل لردر . و بو تقدیر مسئله سنده آرتق بحث و تعمق جائز
تو گلدر و ممنوعدر .

تتمه

بو تتمه ایکی قسمه در که قسم اول احوال آخرت بیاننده قسم ثانی ده بر
قدر فوایددر .

﴿ قسم اول ﴾

اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرَسُوْلِهٖ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْقَدْرِ
خَيْرِهٖ وَشَرِهٖ مِنْ اللّٰهِ تَعَالٰی وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ

عبارة جلیله سنده (والبعث بعد الموت) نڭ معناسی : (دخی اولگانندن
صوڭ قو بارلوغه ایمان کیتردم) دیمکدر بس شونی بیان و ایضاح طریقله
بو تتمه نڭ قسم اولنده :

(احوال آخرت)

عنوانیله بعثت بعد الموت ، حشر و بعد الحشر سؤال ، حساب و میزان و عمل دفترلری ، حوض کوثر ، صراط ، جنت و جهنم کبی روز جزایه دائر امور دن بحث ایدله چکدر .

(کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) نص جلیلی مضمونی اوزره هر جان

ایاسی اولمنی طایمقله یعنی جاننک بدنن خروجهله جان ایاسینک حیات یوغالوب وجودینی ترکیب ایدن اجزای اصلیه سی چروب بتدکنن سوکوره

(ثُمَّ أَنْكُمْ تَبْعُونَ) مضمونی اوزره جمع ایدله رُك (قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي

أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ) نص قاطعی مفادی اوزره تکرار انشا اولنغان

جسد لرینه (وَنُفِّخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى

رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ) نظم کریمی مفهومی اوزره روحنک نفخ و اعاده سیله

تعلق تام پیدا ایلاب جمله سی احیا و میدان حشرده حشر و جمع اولاچقلمی حقدر .

(كِرَامًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ) منطوق منیفی اوزره هر

کمهسه گه مؤکل اولغان ملسکر طرفندن ضبط و تحریر اولنغان اعمال عبادنک

دفتری (وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا) آیه

جلیله سی مفهومی اوزره حساب یرینه قویولوب (فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ

بیمینه فسوف یحاسب حساباً یسیراً) نظم جلیلی مقتضای اوزره
ایزگولرنک عمل دفتری اوک طرفندن عنایت واحسان اولنوب مبشر بالجنته
اولورلر. (وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَأَى ظَهْرَهُ) مفهوم جلیلی
ایجابنجه اشقیای یعنی یاوز کمسه لرنگ سیئات دفتری آرقه طرفندن بیرلوب
علی رؤس الاشهاد محاسبه ومؤاخذه اولنوب بوندن سوکوره (وَالْوَزْنُ

يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ) مضمون جلیلی اوزره هر کمنک صحایف اعمالی موازنه
ایدلوب وعالم حیاتده توتدیغی اموال ومملوکاتینک وقیلدیغی اعمال وافعال
اختیاریه سینک کیفیتنی طرف الهیدن برر برر سؤال ومحاسبه اولنوب
بعده هر کس مقتضای عمللری اوزره معامله اولنمق وجهسبله (وَإِنْ مِنْكُمْ

الْأَوَّارِدُهَا) مفادنجه قلدن نچکه قلیچدن اوتکون اولارق جهنم اوستینه

قورلمش صراطغه بندرلوب (فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ)
موجبنجه اهل جنت حوض کوثرده قویندرلوب سعاده ابدیه گه واصل اولاجفی
واهل نارنگ جهنم گه توشاچکلری نصوص قاطعه ایله ثابت اولدیغندن اعتقادی
فرائض دینیه دندر.

(أَعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ) و (أَعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ) مثللو آیه جلیله لر

واحادیث نبویه ایله دارنعیم اولغان جنتنک ودارعذاب اولغان جهنم نک الان
موجود اولدقلری بیان واثبات ایدلمشدر. وبونلر باقی اولوب اولزلی واهل لری

هیچ فانی اولماز لر؛ زیرا جناب الله کبریا اهل جنت و کبریا اهل نار حقتند (خالدین

فیها آبداء) کبی نصوص ایله مکسگی قالولرینه حکم بیوره شد ر جمله سی
نصوص قاطعه ایله ثابت اولد قلری ایچون اعتقادی فرائض دینییه دندر .

تمه دن قسم ثانی فواید بیاننده

(فائده اولی)

هیچ بر مکلف دن صاغ حالنده آندن تکلیف ساقط اولماز یعنی بر کمسه
عاقل بالغ اولد یسه او امرنی قیلمی نواهدین صاقلانمی ایله مکلف اولور .
شرع جهتمندن بویله تکلیف دن مقصود بنده نك الله تعالی گه یا قنلق کسب
قیلمی ، کندوسی و غیر لر اوچون فائذلی اشلرنی وجوده کیتروب ضررلی
اشلرنك اعدامنه چالشمی در . بناءً علیه (أَقِمْوا الصَّلَاةَ وَآتُوا

الزَّكَاةَ) کبی او امر الهیه (وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنَا) (وَلَا تَقْتُلُوا

النَّفْسَ) (وَلَا تَأْكُلُوا الرِّبَا) کبی نواهی الهیه بیان بیور لوب
بونلر ایسه عام اولمقله قابل خطاب اولان هر کسنلک بونلر ایله مکلف
اولدیقی قطعاً ثابت در .

اما (إِنَّ أَحَبَّ إِلَهِ اللَّهِ عَبْدًا لَمْ يَضُرَّهُ ذَنْبٌ) حدیث شریفنه

استناد ایدارک الله تعالی طرفندن سویلمش اولان بر کیمسه نی قدر
کبائرگه ارتکاب قیلسه ده جناب الله آگا عذاب ایتمز زیرا آنک گناهسی
ضرر بیرمیدر و نی قدر عمللرنی ترک قیلسه ده همان آگا ضرر کیلمز آندن
عمل ساقط اولارق آندا این کمسه لر نك عبادتی آنچق تفکر و ملاحظه اولورغه

کیراک دیوب بونده ایراد قیلماق نصوص قاطعهنی انکار اولماقندن کفری ایمان اوزره ترجیح اولدیغندک شهبه یوقدر .

خصوصا جناب حق (وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ)

بیوردهشدرکه وفات اولغانجه ربکا عبادت قیل دیماک اولماق صاغ اولدقجه عبادتنک وجوبنی افاده ایدر بونده اولان یقین لفظ شریفی موت ایله تفسیر بیورلمشدر . بناً علی ذلک مذکور حدیثنک معنای دنیفی نصوص سائره قرینه سیله الله تعالی بر بنده گه محبت ایدر سه آنی مناهیکه ارتکاب دن صاقلاب اول بنده گه اصلا ضرر کیلمز دیماک اولور .

— ۴۰۲ —

(فائدهء ثانیه)

کبائر و صغائر ایچون جناب حقنک حکمی بیاننده

الله تعالی کفر و شرکنی عفو ایتمز بونلردن باشقه سیننی یعنی صغائر و کبائرنی استاسه عفو و مغفرت ایدر بو ایسه عقلا و نقلا ثابت در . عقلا بویله : کفر و شرک مکگی اعتقاد ایدلمسی لازم اولان شیلرنی انکار و آنلرنی محو قصدیله اولنغان بر اش اولدیغندن بونلرنک جزاسی ده مکگی اولماق لازم کیلور بو ایسه مقتضای حکمتدر .

نقلا ثبوتی (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ

ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ) بیورلمشدرکه کرک ذاتنده و کرک صفاتندک و کرکسه

فعلنده کند سیننه شرکت طلب ایدنلری (لَا ذَنْبَ بَعْدَ الْكُفْرِ) حدیث

شریفی دفهوهی اوزره منتهای معاصی اولان شرک و کفری مطلقا عفو و مغفرت

ایلامز . اما کفر دن غیرى صغائر و کبائر نى و جمیع معاصینى تفضلا استارسه
بلا توبه عفو و مغفرت بیورور . اما توبه ایله کفر نى ده عفو ایلامكى
درکاردر زیرا توبه لغتده مطلقا گناهدن رجوع معناسنده اولوب شرع
شريفده ایسه گناهغه گناه اولدیغى ایچون ندامت ایتمک و معاصی گه
اقتداری بار ایکان دهاقیلما سینی قصد ایله فی الحال هر تورلی گناهدن قاچمق
معناسنده در . بو وجهله کفر و شرکدن توبه ایسه دین حقنى قبول ایلامک
اولمقله جناب حنقنک فضل و کرمینک الوغلقى سایه سنده مظهر عفو
اولدیه اولور (?)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا

جلیلی مقتضاسی اوزره هر بر مؤمنگه هر زمان توبه واستغفار لازمدر زیرا
(لَا صَغِيرَةَ بِالْأَصْرَارِ وَلَا كَبِيرَةَ بِالْأَسْتِغْفَارِ) حدیث شریفی نك

مقادى اوزره صغائر نك ارنكايينه مداومت صغائر نك كبائرگه ایرشوبنی
موجب اولدیغى كبی توبه واستغفار ایسه هر تورلی معاصینك عفوینى اقتضا

ایدر نصی (وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ) مقادى اوزره اللہ تعالیٰ للہ

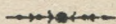
و كرها بنده لرنك توبه سینی قبول ایده چكنی خبر بیرمشدر (الله تعالى بر
شى نك وقوعندن خبر بیردی ایسه اول شینك وقوعنك شك وشبهه یوقدر .
اما الله تعالى نك صغیره اوزرینه ده عقاب ایلامكى جائزدر عقلا ونقلا

ثابتدر؛ عقلا جوازی جناب حق (لَا يَسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ) مضمونی اوزره

بر حکیم مطلق دركه خیر و شر و هر بر فعل ایچون بر جزا ایلامكى
مقتضای حکمتدر .

نقلا جوازی: (لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا)

بیورلمشدرکه روز جزاده عبادنک معاصیسندن نه صغیره ونه ده کبیره هیچ بر معصیتی غادر اولماز (یوغالماز) جمله سی صانالور وحساب ایدلور صاناو وحساب ایسه مجازات ایچون اولمقله صغیره ایچونک جزانک بارلغی ثابت اولور .

(فائدهء ثالته)

(کبائر مؤمنی ایماندن چقارماز و کفره ادخال ایتمز)

یعنی کفر و شرک که باشقه تورلی صغائر و کبائر دن هیچ بر معصیت مؤمنی (بعضیلرنک ایماندن چقارور دیدکلری کبی) ایماندن چقارماز و (بعضیلرنک کفره ادخال ایدر دیدکلری کبی) کفره ادخال ایتمز دیمکدر . زیرا کبیره گه مرتکب نلکده مؤمن اولدیغی عقلا و نقلا ثابت در . عقلا ثبوتی : بیان ایدلکی صورنله حقیقت ایمان آنچق تصدیق قلبیدن عبارت اولوب عملنک ایماندن جز اولمدیغی جهتله اعمال صالحه ایماننک آرتوینی موجب اولمدیغی کبی صغائر و کبائر دن عبارت اولغان اعمال قبیحه دخی ایماننک کیمونی موجب توکلدر . ایمدی نره ده قالدیکه معصیت مؤمنی بالکلیه ایماندن اخراج ایلاسون . درست شعائر کفریه دن بر اشنی اختیارله قیلیمق و محرماندن بر نرسه نی حلال گه صاناو و امور دینیه دن بر اشنی انکار واستخفاف کبی اشلر شریعتنی تکذیب اولمقله کفردن عد ایدلمکده درلر اما بو اشلر ایسه کبائر نلکده اکبریدرلر .

نقلا ثبوتی کتاب سنت و اجماع امت ایله ثابت در . کتاب: (وَأَنَّ

طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْحَابُ بَيْنَهُمَا) آیه جلیله سیدرکه

اهل ايمانندن ايكى طائفه برى آخريله مقاتله ايدر ارسه سز لر آنلرنك
آرالرينى اصلاح ايدكز ديمك معنا سنده در . قتل نفس كبائردن اولديغى
حاله مرتكبى حقنده الله تعالى مؤمن تعبير ايلامشدر .

سنت : رسول اكرم افنديمىز حضرتلرى (مَا مِنْ عَبْدٍ قَالَ لَا إِلَهَ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ مَاتَ عَلَى ذَلِكَ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ) يعنى لا اله الا الله

ديهرك وفات ايلانگان كمسه يعنى توحيد بارى و تصديق شريعت ايله معتقد
اولارق وفات ايلانگان كمسه البته جنت كه كراچكدر . بيورد يغنده اصحاب

كرام دن ابى ذر رضى الله عنه حضرتلرى (وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ)

يعنى هر نه قدر زنا و سرقت كى كبائركه مرتكب اولسه ده جنت كه داخل

اولورمى ديدكك رسول اكرم حضرتلرى (وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ)

بيوره مشدر . يعنى نى قدر زنا و سرقت كى كبائركه مرتكب اولسه ده عاقبت
جنت كه داخل اولور ديمكدر .

ايشته بو حديث شريف ده كبائردن اولان اشركه ده مرتكب اولديغى حاله

وفات ايدرسه ده اهل ايماننك جنت كه كروى خبر بيرلماشدر دخول جنت

ايسه آنچق اهل ايمانغه مخصوص اولمقله كبائرنك مؤمننى ايمانندن

چقارماد يغنه برهان عادلدر .

اجماع : اهل قبله دن توبه سز وفات ايدن كمسه لر اوزرينه كبيره نى

مرتكب اولدقلى معلوم اولسه ده جنازه نمازى قيلمق تيوشلى ايدوكى

زمان سعادتدن بو كونگه قدر امت معظمه محمد يهنك اجماع و اتفاقرى ايله

وقيلمقلى ايله ثابتدر نماز ايسه آنچق اهل ايمانغه مخصوص اولوب

مرتكب كبائرنك اهل ايمانندن اولمقى لازم كيلور .

سورہ سجده ۲۲ نچی آیہ: (اَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا

یعنی: (بر بولورہی دودن اولغان کوسه برله فاسق بولوب ایماندن چقغار کوسه) دیمکده فسق دن مراد منتهای فسق اولغان کفر در بس ایمان ایلر متصف اولغان کوسه لر کفر ایله متصف اولغان کوسه لر کبی تو گلدر دیمک اولور.

هکذا (لَا اِيْمَانَ لِمَنْ لَا اَمَانَةَ لَهُ) کبی حدیث شریف لر تشدید

وتهدید که ممولدر و کذالك (وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا اَنْزَلَ اللهُ فَاولئك

هم الكافرون) کبی آیة جلیله دخی (مَنْ تَرَكَ الصَّلٰوةَ مُتَعَمِدًا

فَقَدْ كَفَرَ) کبی کفرنی آکلان احادیث شریفه لر نصوص ظاهره گه

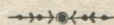
مخالف اولدقلرندن بونلری تأویل ایدلور یعنی ظاهرلرندن مصروف لردر

مثلا آیة جلیله ده گی (حکم) تصدیق معناسنده اولوب ایندرامش آیتلرنی

تصدیق قیلماغان کوسه لر کافر لردر دیمک اولدیغی کبی حدیث شریفنک

معناسی دخی نمازنک فرضیتنی انکار یا که استخفاف واستهزاء ایله قصدا

نمازنی ترک ایدوچیلر کافر لردر دیمک اولور.

(فائدهء رابعه)

اجل بیاننده در

اجل بردر و مقتول دخی اجلی ایله وفات ایدر؛ زیرا الله تعالی حضرتلری

(ما تَسْبِقُ مِنْ اُمَّةٍ اَجَلُهَا وَمَا يَسْتَاخِرُونَ) دخی (فَاِذَا جَاءَ

جَلْهَمٌ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ) نصوص جليل لريله

بيوروب ازلک تقدیر و تعیین بیورلغان وقت يتديسه اجل كوز يوموب
آچهچ قدر تقدم و تأخر ایلامدیکنی بیان ایتمشدر.

دخی (قُلْ يَتُوفَاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ) نص

جلیلی ایله تصریح بیورمشدر معناسی: (حبیبم سویلاکه روحلریگزنی آلورغه
مؤکل اولغان ملک الموت (یعنی عزرائیل علیه السلام) جانیکزنی آلوب هیچ
یریگزنی قالدیرماز دیمکدر.

قاتل نفس ایچون دنیاده قصاص یا که دیتنک (?) وجوبی و آخرتده دخی
عذاب و عقابکه مستحق اولمقی بر کمسهنک عمرن قسارتدیقندن توگل بلکه
اختیار و اراده سینی شرعا منهی اولغان فعل جانینه صرف ایدوب جناب حقنک
قتل فعلنی خلق و ایجاد بیورمسینی کاسب اولدیغی ایچوندیر. مقتول ایسه
همان شول وقتنک باشقه بر سبب ایله اولسهده وفات اولور ایدی.

اما (الصَّدَقَةُ تُرَدُّ الْبَلَاءَ وَتَزِيدُ الْعُمْرَ) وَ (صَلَّةُ الرَّحْمِ

زَيْدٍ فِي الْعُمْرِ) کبی بعض طاعت ایله عمرنک آرتووینی افاده ایتکان

دیت شریفلر نصوص قاطعهیه معارض کلمزلر (انساننک ایزگولک برله
ماد اولنووی عمر ثانیسیدر) دیولدکی کبی زیاده لکله مقصود بحسب الحیر
البرکت دیمکدر.

یا که بو طریقه ممکن: جناب الله ازلک بر خیرنی اشلاگان کمسهنک
میری یتمش سنه اولمسینی و اشلاماگان کمسهنک قرق سنه اولمسینی اراده
یلوب حالبوکه الله تعالی گه معلوم اولغان بر کمسه شول خیرنی اشلیه چکدر

زىرا آنڭ عمرىنى ازلكا يىتمىش سىنە تەقىير و تەيىن يىورمىشدر . دىلى اللە غە
مەلوم اولدىغى بىر كەسە شول خىرنى اشلامىە چىكىدر ازلكە آنڭ عمرى آڭ
كوره قىرق سىنە تەقىير ايدلمىشدر بس مەلوم اولدىغى صورتلە عمرنڭ آرتوب
كىمويىنە بىنا نڭ اصلا مدخلى يوقدر .

(فائىدە ۶ خامسە)

مؤلف دن يىنە بىر نىچە سوز

دىن : بىر جەمئىيەتنڭ الى آخىر الزمان دوامنە و دارىن دە نائل سەادت
اولمقلىرىنە ايڭ بىر نىچى سەبب و ياردەمچىدر (**اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغَيِّرُ مَا بَقِيَهُ**
حَتّٰى يَغَيِّرُوْا مَا بَا نْفُسِهِمْ) و حى جليلى نڭ دلالت ايتدىكى و جەمئىيە
بىر قوم جناب حقە قارشو مەيىون اولغان وظيفەلەرنە مداومت ايدوب تەكاسل
واوامر الەيەنى بىر طرف ايتىمزلرسە جناب حق اوزىنڭ لطف و كرمىدىن
آنلرە احسان ايتىمىش اولدىقى ، صەحت ، عافىت ، وسەت رىزق ، بقا و شوكت
كەيى نەمەتلەرنى البتە كىرو آلمايە چەقدەر . اما بىر قوم نڭ افرادى آراسىنە
قواعد دىنىيە بىر طرف توتلوب اخلاق ذمىمەگە تەمائل ايدلورسە تەدرىجاً
سەادت عەمومىيەلەرى طارالور سلامت و عافىتلىرى بوزلور .

تارىخ عەمومى غە عطف نەظر ايدلورسە يونانىلەر رومالولر عالمىنڭ ايڭ
مەمور قەغەلەرنەن بسبەتون مەو اولمقلىرى و انقراضلىرى مەرد دىنسىزلىك
واخلاقسىزلىق نەتىجەسى اولدىقى كورلور . تەفاخر ايلە توكل حەقىقەتنى بيان
ايدىورمەكە دىن دە ثبات و مەنانەت كورسانودە مسلمانلەر قەدر بىر قوم اولماز
دىن اسلام نڭ انتشارە باشلاوينە اون اوچ عصر كىچىدى اصلا كىچىلىك كىلىدى
وبوڭا تابع اولانلەر كۆندىن كۆن چوڭالدى شول قەدر باركە تمام حەقىقەت كە

دىن گە كىچىلىك كىلىدى دۆگاندىن مسلمانلەرغە سىياسەت جەھەتتىن دە كىچىلىك كەلمەيگەن بيان چەقمايدىر
بۇنىسى بىر آز بار

توشنوچیلری یزم بزمده آرتمیور و بلکه کیمو کبی قورونچلی بر حال کورلمیه باشلادی بونک سببی نهدر ؟ سببی ایسه حقیقتنی آکلارغه چاشماوه زدن بیو باشقه بر شی توکلدر . حقیقت نصل طابلور ؟ باگیلی بونی طابو علم ایله اچا و اوقو ایله اولور درست بزم مدرسه لره زده ده اون اون بیش سنه عمرن کبچرگانلر علم کلامغه چالشورارسه حقیقت که توشنورلر بو انکار ایدامیدر ، اما هر کمگه شول قدر اوزون مدت مدرسه ده یاتو میسر اولورمی ؟ البته جلیا بو هر کم گه میسر توکل حتی اوج بش سنه مکتبه مداومت ده بزم بوزدانک بوک یوغالوب بارا ولو بوسی میسرده اواسون بو آزوقنک غنه حقیقتکه توشنورمی ؟ بر زیر بو وقتک شاکرد آنچق بو کتابنک قسم اولی کبی عقائد کتابلر یکنسه کوره چکدر ترکی تندن آرتقلری بزم روسیه مسلمانلری آراسنک یوق در .

بناء علی ذلک بونک ایله گنه قالغان شاکردارنک مقلد درجه سندن اوزه اولاری لازم کیلور و ایمان مقلدنک بادث نجات ابدیه اواقعی دخی اختلافلی بر مسئله اولدیغندن دورت بش سنه مکتب کوردش ملتد اشلمی شول درجه ده قتل قالدره اوق نیت خیریه سیله ضرورات دینییه نی تلقین و تعلیم همده ادله نقلیه هم و عقلیه لریله تقریر و تفهیم ایلاگان ترکیجه بر عقائد رساله سیننی آراه زده بولدر مق هوسینه توشدم . بونک ایچون اول عثمانلی ترک قرداشلرهنک بو یولده یازدقلری اثرلرندن برینی ترجمه ایدوب طبع قیلدر مق نیتیه آنلردن بر قدرینی کوزدن کبچردم نوایت سلیمان سری افندی نک (کنز العقائد) نام رساله نفیسه سنی آرتعراق تابسام ده کوبرک افتراق مسئله لرینی هم ده مکتب شاکردلرینک گنه ذهنلری ایرشمه سدا ییوک ، بیوک مسئله لرینی جامع اولدیغندن یا عینیه ترجمه ایلا مکنی همان ده و افاق کورماینجه مذکور رساله گه تقلید ایدوب برک اوشبو کتابنی یازوب قسم اولینه ایا رتوب (عقائد ترکیه قسم ثانی) دیوب اسم قویدم . ملتد اشلم بوندن فائدله نورلرمی یوقمی بونسی یگا مجهولدر . هر نه ایسه بگاده هدایت و استقامت ایله دعا قیلمقلرینی رجا ایدیه یورم . انتها .

اتمامی هجرة النبویه دن برمیگ اوج یوز یکرمی ایکنچی سنه ده شعبان شریف او اخرنده واقع اولدی .

